ΕΤΟΣ Α'—1898 + ΑΡ. 20 + 1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΠΑΙΔΟΛΟΓΙΚΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΤΗΣ "ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ,,

Ἡ Διεύθυνσις τῆς «Ἐθνικῆς Ἀγωγῆς» ἔλαβε κατ' αὐτὰς ἐπιστολὴν ἐκ Ῥωσσίας, περιέχουσαν τραπεζικὴν ἐπιταγὴν δραχμῶν 100.

Τὸ κείμενον τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἔχει ἀκριβῶς ὡς ἑξῆς:

Κύριε Διευθυντὰ τῆς «Ἐθνικῆς Ἀγωγῆς»

Εὐφροσύνως χαιρετίσας τὴν ἐμφάνισιν τῆς «Ἐθνικῆς Ἀγωγῆς» καὶ μετ' ἐνδιαφέροντος παρακολουθῶν τὴν ἀπὸ ἔτους σχεδὸν τακτικὴν αὐτῆς ἔκδοσιν, ἐπικροτῶ πληρέστατα τὴν πορείαν, ἣν ἠκολούθησεν.

Ἐπιθυμῶν δὲ τὸ ἐπ' ἐμοὶ νὰ συντείνω εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ ἐθνωφελοῦς σκοποῦ, ὃν ἐπιδιώκει τὸ ὑμέτερον περιοδικόν, προτείνω, ἐὰν ἐπιτρέπετε τοῦτο, τὴν ἵδρυσιν ἐτησίου Διαγωνίσματος Παιδολογικοῦ, τοῦ ὁποίου θὰ μετάσχωσιν οἱ θέλοντες ἐκ τῶν Ἑλλήνων δημοδιδασκάλων τῶν ἐν τῷ Ἐλευθέρῳ Βασιλείῳ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ ἐξασκούντων τὸ ἐπάγγελμά των.

Ἡ Παιδολογία, ἡ οὐχὶ ἀπὸ μικροῦ χρόνου παγιωθεῖσα αὕτη ἐπιστήμη, ἥτις ἀποτελεῖ ἴδιον κλάδον τῆς ψυχολογίας καὶ φυσιολογίας καὶ συνίσταται εἰς τὴν μελέτην τῆς βαθμιαίας ἀναπτύξεως τοῦ παιδὸς ἀπὸ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἐμφανίσεως μέχρι τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας, εἶνε σχεδὸν ὅλως ἄγνωστος παρ' ἡμῖν.

Τὸ «Παιδολογικὸν Διαγώνισμα», ὅπερ προτείνω, σκοπεῖ τὴν ἐγκαίνισιν μελετῶν καὶ ἐρευνῶν ἐπὶ τῆς παιδικῆς ψυχῆς, τὰς ὁποίας αὐτοὶ οἱ διδάσκαλοι θὰ ἐπιχειρήσωσιν ἐπὶ τῶν ἰδίων μαθητῶν κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον:

Ἕκαστος αὐτῶν θὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ τῶν μαθητῶν ἕνα, ἐκεῖνον, ὃν κρίνει παρέχοντα μείζονα ἀφορμὴν πρὸς μελέτην. Τὸ πρότυπον τοῦτο θὰ παρακολουθήσῃ ὁ διδάσκαλος μετὰ πάσης προσοχῆς ἐν τῷ σχολείῳ, ἀνὰ τὰς ὁδούς, κατ' οἶκον· θὰ ἐρευνήσῃ τὰ τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ, τὰ τοῦ παρελθόντος βίου, τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ὑγιεινὴν κατάστασιν τῶν γονέων του· θὰ σημειώνῃ δὲ πρὸ πάντων γεγονότα, κρατῶν εἶδος μικροῦ ἡμερολογίου καὶ θὰ ἐξαγάγῃ τελικὰ συμπεράσματα περὶ τοῦ μαθητοῦ, ἀφοῦ παρατείνῃ ἐπί τινας μῆνας τὴν καθημερινὴν ταύτην ἐπισκόπησιν, καὶ βεβαιωθῇ ὅτι ἀρκοῦντα εἶνε τὰ συλλεχθέντα πορίσματα.

Τὰ χειρόγραφα θ' ἀποσταλῶσι πρὸς ὑμᾶς καὶ θὰ κριθῶσιν ὑπὸ τριῶν ἐγκρίτων συντακτῶν τῆς «Ἐθνικῆς Ἀγωγῆς», ἡ δὲ ἐπ' αὐτῶν κρίσις καὶ τὰ ἄριστα τῶν ἀποσταλησομένων θὰ δημοσιευθῶσιν, ἀπονεμομένου βραβείου δραχμῶν 100 εἰς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θὰ κριθῇ πρωτεῦον.

Ταῦτα ἐν συνόψει, εἰς ὑμᾶς δ' ἀπομένει ὁ λεπτομερὴς κανονισμὸς τοῦ Διαγωνίσματος, ἐν ᾧ περιπτώσει τύχῃ εὐμενοῦς ἀποδοχῆς ἡ πρότασίς μου ὡς ἐλαχίστη εἰσφορὰ εἰς τὸ ὑμέτερον ἔργον καὶ ὡς δεῖγμα εἰλικρινοῦς ἐκτιμήσεως πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς «Ἐθνικῆς Ἀγωγῆς».

Ὑμέτερος

Χ*

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη προέρχεται βεβαίως παρ' ἀνδρὸς λογίου καὶ φιλογενοῦς μετ' ἰδιαιτέρας στοργῆς ἐνδιατρίβοντος εἰς παιδαγωγικὰ ζητήματα, ἐξ ὑπερβαλλούσης δὲ μετριοφροσύνης τηροῦντος πλήρη ἀνωνυμίαν.

Ἡ Διεύθυνσις τῆς «Ἐθνικῆς Ἀγωγῆς» εὐγνωμόνως ἀποδεχομένη τὴν εὐγενῆ πρότασιν ἐπιφυλάσσεται ὅπως λίαν προσεχῶς κανονίσῃ τὰ τοῦ «Παιδολογικοῦ Διαγωνίσματος» συμμορφουμένη πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀγωνοθέτου.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Η ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑι

[*Ἐκ τῶν «Παιδαγωγικῶν Ἐκδρομῶν» τοῦ Μ. Βρεάλ.*]

Ἐν Γερμανίᾳ ἡ γυμναστικὴ ἀποτελεῖ μέρος ἀναπόσπαστον τῶν σπουδῶν. Οἱ μαθηταὶ δὲν διαιροῦνται ἀναλόγως τῆς σωματικῆς αὐτῶν ἰσχύος· ἡ ἑνότης τῆς τάξεως παραμένει ἀκεραία καὶ ἀπέναντι τῶν διζύγων. Αἱ ὧραι τῶν γυμναστικῶν ἀσκήσεων δὲν ὑποκλέπτονται ἀπὸ τὰς ὥρας τοῦ διαλείμματος. Ἀναγράφονται καὶ αὗται εἰς τὸν γενικὸν πίνακα τῶν ἑβδομαδιαίων ἀσχολιῶν, τὴν καθιερωμένην δ' ἡμέραν ἐλαττοῦται μόνον ἡ διάρκεια τῶν γραπτῶν θεμάτων. Οὐδείς, ἄνευ

ρητῆς πιστοποιήσεως τοῦ ἰατροῦ, ἀπαλλάσσεται. Εἰς τὰ ἐνδεικτικὰ τῶν ἀπολυομένων ἐκ τῶν σχολείων μαθητῶν, ἔνθα σημειοῦται ἡ ἐπίδοσις αὐτῶν εἰς τὰ διάφορα μαθήματα, δὲν λησμονεῖται καὶ ἡ γυμναστική. Ἀναφέρεται μάλιστα αὕτη καὶ εἰς τὸ τελικὸν δίπλωμα. Κατὰ προτίμησιν γυμναστὴς διορίζεται εἷς τῶν συνήθων καθηγητῶν, εἴτε τῶν φιλολογικῶν εἴτε τῶν ἐπιστημονικῶν μαθημάτων. Εἶδον τὰς γυμναστικὰς ἀσκήσεις διευθυνομένας ἀρκετὰ εὐστόχως ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ νεαροῦ διδασκάλου, ὅστις ἐνώπιόν μου πρὸ ὀλίγου εἶχε παραδώσει τὸν κατὰ τοῦ Ἰουγούρθα πόλεμον τοῦ Σαλλουστίου. Ὁ συνδυασμὸς τῆς γυμναστικῆς καὶ τῶν λατινικῶν δὲν εἶνε ἀσυνήθης. Ἰδίως ὅμως συνδυάζεται προθύμως μὲ τὴν παράδοσιν τῆς γερμανικῆς γλώσσης καὶ ἡ ἐξήγησις τοῦ φαινομένου τούτου δέον ν' ἀναζητηθῇ εἰς τὴν κοινὴν πατριωτικὴν ἰδέαν, τὴν ἐνυπάρχουσαν εἰς ἀμφοτέρας ταύτας τὰς ἀσχολίας. Ὁ παρὰ τοῖς Γερμανοῖς θεωρούμενος ὡς ὁ πατὴρ τῆς γυμναστικῆς, οὗ τὸ ὄνομα προφέρεται πάντοτε μετ' ἐνθουσιασμοῦ, ὁ Φ. Λ. Γιάν, ἦτο φιλόλογος γερμανιστής. Ἕτερος σοφός, ἐκδοὺς τὰ ἔργα τοῦ Οὐλφίλα, ἀποθανὼν δὲ καθηγητὴς τῆς γερμανικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου, ὁ Μάσμαν, ἐχρημάτισεν ἀνώτερος διευθυντὴς τῆς γυμναστικῆς κατ' ἀρχὰς ἐν Βαυαρίᾳ καὶ βραδύτερον ἐν Πρωσσίᾳ.

Ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας ἤκουσα τὸν καθηγητὴν Μάσιον πραγματευθέντα τὰ περὶ τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων εἰς δύο μαθήματα ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν περὶ τῆς ἱστορίας τῆς παιδαγωγίας παραδόσεών του. Ἀφοῦ ἐξήνεγκε τὸν φιλοσοφικὸν ὁρισμὸν τῆς ῥώμης καὶ τῆς εὐκινησίας, κατέτασσε τὰς διαφόρους ἀσκήσεις εἰς κατηγορίας, κατεδείκνυε τὴν ὑπάρχουσαν διαφορὰν μεταξὺ τῆς γυμναστικῆς τῶν Ἑλλήνων, τῆς τοῦ μεσαίωνος καὶ τῆς τῶν νεωτέρων, ἐξήγει τί ἦτο τὸ ἀκόντιον καὶ ὁ δίσκος, ὁ δρόμος καὶ ἡ πάλη, τὸ ἁπλοῦν ἅλμα καὶ τὸ ἅλμα ἐφ' ἁλτήρων. Ὁ ἐν ἀρχῇ ἐκπληττόμενος, διότι ἤκουε τοὺς τοιούτους ὁρισμοὺς ἀπὸ στόματος σοφοῦ ἀνδρός, οὐδόλως ἔχοντος ἀθλητικὸν τὸ παράστημα, κατέστελλεν ἀμέσως τὴν διάθεσιν τῶν εὐκόλων ἀστεϊσμῶν, ἀναλογιζόμενος ὅτι τὸ μάθημα παρεδίδετο πρὸς ὀγδοήκοντα νέους προωρισμένους πάντας διὰ τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα. Ὁ καθηγητὴς ἀνέπτυσσε τὴν ἰδέαν ὅτι εἰς τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις δὲν πρέπει νὰ ἐπιδίδωνται εἰδικῶς ὀλίγοι τινές, ἀλλ' ὅτι ἕκαστος ἀναλόγως τῶν μέσων του ὀφείλει νὰ καλλιεργῇ καὶ νὰ τελειοποιῇ τὴν σωματικήν του ἱκανότητα, ὅπως ὅσον τὸ δυνατὸν κάλλιον ἐξ αὐτῆς ὠφελῆται, ὅτι δὲ ἁρμόζει εἰς τοὺς διδάσκοντας τὴν νεολαίαν νὰ δίδωσι τὸ παράδειγμα. Ὑπεμίμνησκε τὸν σύνδεσμον τὸν ὑφιστάμενον μεταξὺ τῆς ῥώμης καὶ τινων ἀρετῶν, οἷον τοῦ θάρρους, τῆς μετριοπαθείας, τῆς εἰλικρινείας. Ἀφοῦ δὲ ἀνέγνωσε χωρία τινὰ σχετικὰ τοῦ Πλάτωνος, ἐξετάζων τὰ τῶν νεωτέρων χρόνων, ἐγνωμάτευσεν ὅτι πᾶν δημοτικὸν σχολεῖον πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν γυμναστικήν του, διεμαρτύρετο δὲ κατὰ τῆς ἀμελείας, ἐν ᾗ ἡ τέχνη αὕτη διατελεῖ εἰς τὰ χωρία. Ἀπῄτει δὲ τὰς ἀσκήσεις διά τε τοὺς ἄρρενας καὶ διὰ τὰς νεάνιδας, καταδικάζων τὴν λεπτοφυῆ χάριν, ἥτις δὲν συμβιβάζεται μὲ τὴν ὑγείαν καὶ μὲ τὴν ῥώμην.

Ἐπειδὴ δὲ πραγματεύομαι τὸ θέμα τοῦτο, προσθέτω ὅτι ἡ ἐν χρήσει ἐκεῖθεν τοῦ Ῥήνου γυμναστικὴ δὲν ὁμοιάζει ἀκριβῶς πρὸς τὴν ἐν Γαλλίᾳ. Εἷς τῶν διακριτικῶν αὐτῆς χαρακτήρων εἶνε ἡ ἀποδιδομένη σπουδαιότης εἰς τὰς κινήσεις τῶν ὁμάδων, εἰς τοὺς ἐλιγμοὺς κατὰ λόχους καὶ κατὰ τμήματα. Τεσσαράκοντα περίπου παιδία, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ διδασκάλου ἀπαγγέλλοντος τὰ προστάγματα ἀθορύβως, σχεδὸν ταπεινῇ τῇ φωνῇ, διὰ νὰ ὑπάρχῃ κάλλιον προσηλωμένη καὶ ἐν ἐγρηγόρσει ἡ προσοχή, συνηθίζουσι νὰ περιπατῶσι βάδην, μεταβάλλοντες ἀκαριαίως τὴν ταχύτητα ἢ τὸν ῥυθμὸν τοῦ βαδίσματος, σχηματίζοντες ζυγοὺς διπλοῦς, τετραπλοῦς, ὀκταπλοῦς, δεκαπλοῦς κατὰ μέτωπον, ἐκτελοῦσι στροφὰς ἢ μεταβολὰς ἐπὶ δεξιᾷ ἢ ἐπ' ἀριστερᾷ, βαίνουσι παρὰ τὰς ἀντιθέτους πλευρὰς τῆς αἰθούσης, συνενοῦνται εἰς τὸ μέσον καὶ πάλιν ἀποχωρίζονται χωρὶς κἂν ν' ἀπολέσωσι τὸν ῥυθμόν, ἢ νὰ πλανηθῶσιν ὡς πρὸς τὴν διεύθυνσιν. Πάντα ταῦτα ὑπενθυμίζουσιν ὁπωσοῦν τὰ ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ γυμνάσια.

Ὁ Ἑλβετὸς Ἀδόλφος Σπὶς (Spiess) εἶνε ὁ ἐφευρὼν καὶ τελειοποιήσας τὴν γυμναστικὴν ταύτην, ἥτις συνίσταται οὕτως εἰπεῖν εἰς ἀσκήσεις κινήσεων κατ' ἀντίθεσιν τῶν ἀσκήσεων τῆς ῥώμης. Ἐπωφελῶς ἀντισταθμίζον τὴν καθιστικὴν ἐργασίαν, ὑποχρεοῦν τοὺς παῖδας νὰ ἔχωσι τὸ πνεῦμα ἕτοιμον, συνηθίζον αὐτοὺς ν' ἀκούωσι καὶ ν' ἀποφασίζωσι παραχρῆμα τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς ἀσκήσεως, ἔχει τὸ πλεονέκτημα ν' ἀπασχολῇ ταυτοχρόνως ὁλόκληρον τάξιν μαθητῶν, ἄνευ διαλειμμάτων συχνῶν ἀπραξίας, ἅτινα καθιστῶσι τὴν ἄλλην γυμναστικὴν ὁπωσοῦν νωθρὰν ὡς χρονοτριβοῦσαν. Ὁ Σπίς, ὅστις ἦτο ἰδίως παιδαγωγός, ἐπρονόησεν ὅπως τὰς πορείας ταύτας καὶ τὰ βαδίσματα ἐμψυχώνῃ ἔτι μᾶλλον ἡ εὐθυμία, συνέθεσε δὲ ζωηρὰ καὶ χαρίεντα ᾄσματα διὰ νὰ συνοδεύῃ ὁ ῥυθμὸς των τοὺς ἐλιγμούς.

Τὰς τελειοτέρας τοῦ εἴδους τούτου ἀσκήσεις εἶδον ἐκτελουμένας ἐνώπιόν μου ἐν Ἰντερλάκεν τῆς Ἑλβετίας ὑπὸ νεανίδων ἀπὸ δέκα μέχρι δεκατεσσάρων ἐτῶν. Ὅτε παρεκάλεσα τὸν γυμναστήν, ὅστις ἦτο ταυτοχρόνως διευθυντὴς τοῦ σχολείου, νὰ ἴδω τινὰς τῶν ἐλιγμῶν τοῦ Σπίς,

συνεννοήθη ἐν τάχει μετὰ τῶν διδασκομένων παρ' αὐτοῦ εἴκοσι μαθητριῶν. «Θὰ ἐπαναλάβωμεν τὸν χορὸν τοῦ περυσινοῦ ἔτους» εἶπον. Γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ ἐπανέλαβον τὰς κινήσεις, τὰς ὁποίας ἔμελλον νὰ ἐκτελέσωσιν· ἀκολούθως αἱ εἴκοσι μαθήτριαι διῃρέθησαν εἰς τέσσαρα τμήματα, ἅτινα ἀλλεπαλλήλως κατ' ἰδίαν ἢ ὁμοῦ ἐξετέλεσαν βαδίσματα κατὰ τὸ ἥμισυ ὀρχηστικά, συνοδευόμενα δὲ ὑπὸ ᾄσματος. Αἱ νεάνιδες ἐκράδαινον ταυτοχρόνως ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς των, ἔμπροσθεν ἢ ὄπισθεν τῶν τραχήλων των ῥάβδους σιδηρᾶς βάρους ἀναλόγου πρὸς τὰς δυνάμεις των. Ὅπως εἰς τὰ Φροβελιανὰ τετραγωνίδια τὸ μᾶλλον περίπλοκον κατὰ τὸ φαινόμενον σχεδίασμα δὲν εἶνε ἄλλο παρὰ τὸ ἄθροισμα ὀλίγων σχημάτων ἁπλουστάτων καὶ πάντοτε τῶν αὐτῶν, ἤ ὅπως εἰς ἐπῳδὸν τινα αἱ φωναὶ ἐκφέρονται ἀλλεπαλλήλως, ἐπαναλαμβάνουσαι διαρκῶς τὸν αὐτὸν ἦχον, ὅστις φαίνεται ἀνανεούμενος ἕνεκα τῆς διαφορᾶς τοῦ ὑπηχήματος, ἡ χορῳδία ἐκείνη συνίστατο ἐκ τεσσάρων στροφῶν ψαλλομένων καὶ συνοδευομένων ὑπὸ τοῦ ῥυθμοῦ τοῦ βαδίσματος, ἃς ἕκαστον τμῆμα ἐξετέλει ἐκ περιτροπῆς. Αὕτη εἶνε ἡ ἀληθὴς γυμναστικὴ τῶν νεανίδων καὶ οὐχὶ τὰ δίζυγα ἢ τὸ σχοινίον μὲ τοὺς κόμβους, ἅτινα συντελοῦσι μόνον νὰ καθιστῶσι τὰς κινήσεις σπασμωδικὰς καὶ τὰ σώματα γωνιώδη.

Αἱ γνώσεις αἱ ἀπαιτούμεναι διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς γυμναστικῆς εἶνε ποικίλαι. Ὁ γυμναστὴς δέον νὰ γινώσκῃ τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης του, τίνα τόπον ἐπέχει αὕτη ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει, εἰς τίνα ἐπίδρασιν ἐνεργεῖ ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ τῶν παιδίων. Ἀπαιτοῦνται ἐνταῦτῳ γνώσεις φυσιολογικαὶ καὶ ἀνατομικαί. Σχολεῖα γυμναστικῆς ὑπάρχουσιν ἐν Βερολίνῳ, Δρέσδῃ, Στουτγάρτῃ, Καρλσρούῃ, πολλοὶ δὲ καθηγηταὶ τῶν λατινικῶν ἢ τῶν μαθηματικῶν, διδάσκοντες ἤδη εἰς γυμνάσια, λαμβάνουσιν ἐξάμηνον ἄδειαν μετὰ πληρωμῆς τοῦ μισθοῦ των, διὰ ν' ἀσκηθῶσι καὶ τύχωσι διπλώματος γυμναστοῦ.

Ὡς καὶ διὰ τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις προσπάθεια καταβάλλεται ὅπως αὗται ἐν συνόλῳ ὁμοιάζωσι μέχρι τινὸς σημείου πρὸς στρατιωτικὰ γυμνάσια. Εἶδον τριάκοντα νεανίας ἀναρριχωμένους ταυτοχρόνως ἐπὶ τριάκοντα πασσάλων συμμετρικῶς κατὰ σειρὰν τοποθετημένων. Τὸ ἅλμα, ὁ δρόμος κλπ. διοργανοῦνται οὕτω πως, ὥστε νὰ μετέχωσιν αὐτῶν πολλοὶ ταυτοχρόνως. Διέκρινα ὅτι, ὅπως συμβαίνει εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς γερμανικῆς ἐκπαιδεύσεως, περισσότερον ἐνδιαφέρονται ν' ἀποκτήσωσιν εὐχάριστον μέσον ὅρον ἐν συνόλῳ, παρὰ νὰ καταρτίσωσί τινας μαθητὰς ἐξέχοντας. Καὶ οὗτος εἶνε ἀκριβῶς ὁ κίνδυνος, εἰς ὃν ῥέπομεν ἡμεῖς οἱ ἐν Γαλλίᾳ, ν' ἀποβλέπωμεν πολὺ εἰς τὴν ἐντέλειαν, νὰ καλλιεργῶμεν τὸ τάλαντον ὅπου διαφαίνεται, καὶ νὰ ἐγκαταλείπωμεν τὴν μετριότητα ἀβοήθητον. Διὰ τούτου ἐπιτυγχάνομεν ἀποτελέσματα μερικά, ἅτινα ἐκλαμβάνονται ὡς παριστῶντα τὴν γενικὴν κατάστασιν καὶ ἀπατῶσιν ἐν τῷ συνόλῳ.

Ὡς εἰκός, διὰ τὰς τοιαύτας ἀσκήσεις ἀπαιτοῦνται καταστήματα εὐρύχωρα. Ἐν Βερολίνῳ ἡ Turnhalle, δαπάναις τῆς πόλεως οἰκοδομηθεῖσα, ἐστοίχισεν 120,000 ταλλήρων, ἤτοι 450000 φράγκων. Ἔχει μῆκος 150 ποδῶν, πλάτος 75 καὶ ὁ χῶρος αὐτῆς ἐπαρκεῖ διὰ τὰς ἀσκήσεις 400 γυμναστῶν. Εὐρὺς περίβολος διὰ τὰς ὑπαιθρίους ἀσκήσεις ὑπάρχει παρὰ τὸ κτίριον. Ἀνάλογα ἱδρύματα ὑπάρχουσιν ἐν Δρέσδῃ, Λειψίᾳ, Στουτγάρτῃ, Ἀννοβέρῳ, Δαρμστάτῃ. Οὐ μόνον οἱ μαθηταὶ τῶν σχολείων τῶν ἀρρένων καὶ τῶν κορασίων προσέρχονται καθ' ὡρισμένας ὥρας καὶ ἀσκοῦνται εἰς τὰ τοιαῦτα καταστήματα, ἀλλὰ καὶ ἰδιωτικὰ προσέτι σωματεῖα λαμβάνουσι τὴν ἄδειαν νὰ ποιῶνται χρῆσιν τῆς αἰθούσης καὶ τῶν ἐν αὐτῇ γυμναστικῶν ὀργάνων.

Καίτοι ἡ γυμναστικὴ ἔχει ἐν Γερμανίᾳ χαρακτῆρα στρατιωτικώτερον ἢ ὅσον ἐν Γαλλίᾳ, οὐχ ἧττον δὲν προχωροῦσι μέχρι τοῦ σημείου νὰ δίδωσιν εἰς χεῖρας τῶν παιδίων τουφέκιον καὶ λόγχην. Ἡ ἰδιότης τοῦ στρατιώτου θεωρεῖται πολὺ σοβαρὰ καὶ ἑπομένως δὲν ἐπιτρέπουσι νὰ γείνῃ εἶδος παιδιᾶς. Ἀρκεῖ νὰ προσέρχωνται εἰς τὸ σύνταγμα οἱ νέοι κεκτημένοι σῶμα εὐκίνητον καὶ ῥωμαλέον, οὓς ἐξησκημένον καὶ πρόθυμον εἰς τὸ πρόσταγμα, ἔξιν περὶ τοὺς ἐλιγμούς, πνεῦμα πειθαρχικόν· τὰ τοιαῦτα ἐφόδια θεωροῦνται ἐπαρκῆ, βραχὺς δὲ ἀπαιτεῖται χρόνος μετ' αὐτὰ πρὸς ἀπόκτησιν τῶν τεχνικῶν γνώσεων.

Ἡ τοιαύτη προπαίδεια διὰ τὸ στρατιωτικὸν ἐπάγγελμα εἶνε παλαιά. «Αἱ γυμναστικαὶ ἀσκήσεις, λέγει διαταγή τις ἀπὸ 2 Ὀκτωβρίου 1854, ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν ἐνδυνάμωσιν καὶ τὴν εὐκαμψίαν τοῦ σώματος· ταυτοχρόνως ὅμως δέον νὰ συντελῶσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ψυχραιμίας, τοῦ συγκρατεῖν ἑαυτόν, τοῦ θάρρους, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὴν παροχὴν ἕξεων ἀκριβείας, εὐπειθείας καὶ ὑπακοῆς. Ποιούμενοι εὐφυῶς χρῆσιν τῆς μεθόδου τοῦ Λίγκ καὶ τοῦ Σπὶς οἱ διδάσκαλοι θὰ διοργανώσωσι τὰς παιδιὰς τῆς παιδικῆς ἡλικίας καὶ θὰ συντελέσωσι τὸ καθ' ἑαυτοὺς εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν προτερημάτων λαοῦ στρατιωτικοῦ καὶ θαρραλέου»[1].

Ἀξιοσημείωτοι ἐπίσης εἶνε καὶ ἄλλαι τινὲς διατάξεις. Παρατηρεῖται ὅτι ἡ γυμναστικὴ δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ εἰς τὰ σχολεῖα τῶν χωρίων τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα, ὃν ἔχει καὶ εἰς τὰ σχολεῖα τῶν πόλεων. Ὁ χωρικὸς κατέχει ἤδη τὴν δύναμιν τῆς ἀντοχῆς. Τοῦ χρειάζεται μόνον ἡ ὁρμή,

[1] Ἡ μέθοδος τοῦ Λίγκ ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐκ Σουηδίας· ἀποβλέπει κυρίως εἰς τὴν ἀγαθὴν ὑγιεινὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀσκήσεων.

ἡ ταχύτης, ἡ ἐλαστικότης. Εἰς τὰ χωρία πρέπει νὰ παραλείπωνται αἱ ἀσκήσεις, ὧν ἡ χρησιμότης δὲν ἐννοεῖται καὶ αἵτινες ποιοῦσι τὴν ἐντύπωσιν ἀκροβατικῶν γυμνασμάτων. Τὸ ἁπλοῦν ἢ τὸ ἐπὶ κοντῷ ἅλμα, ἡ ἐπὶ δοκοῦ διάβασις, ἡ ἀναρρίχησις, ὁ παρατεταμένος δρόμος διὰ τὰ χωρικὰ σχολεῖα εἶνε τὰ καταλληλότατα γυμνάσματα.

Συχνάκις ἀκούει τις τὴν γυμναστικὴν ἀποκαλουμένην τέχνην ἐθνικὴν ἢ γερμανικήν· μέχρι πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν τὸ νὰ εἶνέ τις turner (οὕτω καλεῖται ὁ γυμναστὴς ἐν Γερμανίᾳ) ἰσοδυνάμει πρὸς τὸ νὰ εἶνε πατριώτης. Ἐπὶ τούτου ἐπάναγκες εἶνε νὰ παράσχωμεν ἐξηγήσεις τινάς.

Ἐκεῖθεν τοῦ Ῥήνου, ὅπως καὶ ἐν Γαλλίᾳ, αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις ἐθεωροῦντο ἐπὶ χρόνον πολὺν ὡς ἀποκλειστικὸν προνόμιον τῶν εὐγενῶν. Ἐλάχιστα περιελαμβάνοντο εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν μεσαίων τάξεων. Μόνον περὶ τὸ τελευταῖον τρίτον τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἰδεῶν τοῦ *Αἰμιλίου* τοῦ Ῥουσσὼ ἤρχισε καταβαλλομένη μείζων προσοχὴ περὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν σωματικῶν ἀρετῶν. Οἱ μᾶλλον ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τούτου ἐργασθέντες ἦσαν ὁ Γούτσμυθς (Gutsmuths) καὶ ὁ Φὴτ (Vieth), ἀμφότεροι θαυμασταὶ τοῦ Ρουσσώ. Ὁ Γούτσμυθς ἐν τῷ ἐν Σνέπφενταλ ἰδιωτικῷ ἐκπαιδευτηρίῳ του ἵδρυσε τὸ πρῶτον σχολεῖον τῆς γυμναστικῆς ἐν Γερμανίᾳ, ὅπερ διηύθυνεν ἐπὶ πεντήκοντα καὶ πλέον ἔτη. Ἐν ἔτει 1793 ἐδημοσίευσε τὴν πρώτην ἔκδοσιν τῆς *Γυμναστικῆς διὰ τὴν νεανικὴν ἡλικίαν*, ἥτις πολλάκις ἀνετυπώθη, μετεφράσθη δὲ εἰς τὴν γαλλικήν, ἀγγλικὴν καὶ δανικὴν γλῶσσαν. Ὁ Φὴτ ἐξέδωκε κατὰ τὸ 1794 ὑπὸ τὸ τίτλον *Ἐγκυκλοπαιδεία τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων* σύγγραμμα, ὅπερ καὶ σήμερον ἔτι χρησίμως μελετᾶται καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ ἀσχολεῖται κυρίως περὶ τὸ θεωρητικὸν μέρος τῆς τέχνης. Ὅση δήποτε ὅμως καὶ ἂν εἶνε ἡ ἀξία τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν, εἰς ἄλλον τρίτον ἀποδίδεται ἐν Γερμανίᾳ ἡ τιμὴ ὅτι ἐχρημάτισεν ὁ πατὴρ τῆς γυμναστικῆς.

Ὁ Φ. Λ. Γιὰν (Jahn) διηγήθη ὁ ἴδιος τὴν ἱστορίαν του. Κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ ἔτους 1810, διατελῶν τότε καθηγητὴς εἰς γυμνάσιόν τι τοῦ Βερολίνου, συνήθιζε τὸ ἀπόγευμα ἑκάστης Τετάρτης καὶ Σαββάτου νὰ περιπατῇ μετά τινων ἐκ τῶν μαθητῶν του εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ εἰς τὰ δάση. Ὁ ἀριθμὸς ἀνεπαισθήτως ηὐξήθη· διωργάνωσαν παιδιὰς καὶ ἀγῶνας, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐπληθύνθησαν εἰς μέγαν βαθμόν. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἅμα τῷ χειμῶνι τὸ πλῆθος ἠλαττώθη· ἀλλ' ὁ πυρήν του διετηρήθη καὶ κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1811 ἱδρύθη γυμναστήριον εἰς πεδιάδα κειμένην εἰς τὰ πέριξ τοῦ Βερολίνου καὶ καλουμένην Hasenheide (ὅπου ὁ ἀνδριὰς τοῦ Γιὰν ἐστήθη ἐν ἔτει 1874). Ὅ τε διδάσκαλος καὶ οἱ μαθηταὶ ἦσαν ἐξ ἴσου ἀμαθεῖς· ἀλλ' ἐξησκήθησαν, ἀνέγνωσαν κατὰ τὸν χειμῶνα τὰ ἔργα τοῦ Γούτσμυθς καὶ τοῦ Φὴτ, εἰς τρόπον ὥστε κατὰ τὸ ἔαρ, ἀκολουθοῦντες τὸν Γιὰν καὶ τὸν μαθητὴν αὐτοῦ Ἀΐζελεν (Eiselen) ἠδυνήθησαν νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς προγυμνασταὶ τῶν ἄλλων. Ἐφεύρισκον παιδιάς, ἐπενόουν ὄργανα· ἠσχολοῦντο ἀπὸ κοινοῦ εἰς ἐφευρέσεις. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, λέγει ὁ Γιάν, ἐπεστάτει πνεῦμα κοινότητος καὶ φιλοπατρία καὶ ἐγκαρτέρησις καὶ αὐταπάρνησις. Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1812 τὸ πλῆθος τῶν γυμναζομένων ἀνῆλθεν εἰς μέγαν ἀριθμόν· ἦσαν δὲ οὗτοι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι νέοι, οἵτινες ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐσπούδαζον τὴν φιλοσοφίαν μετὰ τοῦ Φίχτε καὶ τοῦ Σλαϊερμάχερ καὶ τὴν παλαιὰν γερμανικὴν γλῶσσαν μετὰ τοῦ Φὸν Ἀὲρ Χάγεν. Τὴν 3 Φεβρουαρίου 1813 ἅμα τῇ προσκλήσει τοῦ βασιλέως, πάντες κατετάχθησαν εἰς τὸν στρατὸν καὶ ἐξεστράτευσαν.

Ἡ ἀξία τοῦ Γιὰν δὲν ἔγκειται μόνον εἰς τὸ ὅτι διωργάνωσεν ἐπὶ σκοπῷ εὐκόλως διαβλεπομένῳ τὰς ἀσκήσεις τὰς προωρισμένας νὰ ὦσιν ἡ προπαίδεια τοῦ πολέμου, νὰ συνδυάσῃ δὲ τοιουτοτρόπως τὴν ἰδέαν τῆς γυμναστικῆς μὲ τὰς περὶ τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας ἰδέας· ἔσχε καὶ ἄλλην τινὰ ἀξίαν εἰδικήν, ἥτις ἐν Γαλλίᾳ δὲν εἶνε καταληπτή, ἀλλ' ἥτις διὰ τοὺς Γερμανοὺς εἶνε σημαντική. Ἕως τότε πάντες οἱ ὅροι τῆς γυμναστικῆς ἦσαν γαλλικοί. Ὁ Γιὰν ἐδημιούργησε νέαν ὀνοματοθεσίαν, ἐπειδὴ δὲ ἦτο γερμανιστὴς πεπειραμένος, ἕκαστος δύναται νὰ φαντασθῇ ὅτι τοὺς νέους ὅρους ἤντλησεν ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ ἀγνοτάτου τευτονισμοῦ. Ἀνερχόμενος μέχρι τῆς ἀρχαίας φιλολογίας, παραλαμβάνων λέξεις ὁτὲ μὲν ἐξ ἀρχαίας γερμανικῆς μεταφράσεως τοῦ Βιτρουβίου, ὁτὲ δὲ ἐκ περιγραφῆς ἱππικοῦ ἀγῶνος, σταχυολογῶν ἐκ τῆς γλώσσης τῶν ναυτῶν, τῶν ἐργατῶν τῶν ὀρυχείων, τῶν ξυλουργῶν, καὶ ἐκ τῶν διαφόρων διαλέκτων, ἐσχημάτισεν ὀνοματολόγιον γραφικὸν καὶ ἔχον χαρακτῆρα ἐγχώριον. Ὡς καὶ αὐτὸν τὸν ὅρον τὸν ἐκφράζοντα τὴν ἔννοιαν τῆς γυμναστικῆς, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ γαλλικὴ καταγωγὴ εἶνε προφανής, Turnen (ἐκ τοῦ tourner, tournoi) ὁ Γιὰν θαρραλέως διεξεδίκησεν ὑπὲρ τῆς Γερμανίας κηρύσσων ὅτι εἶχεν ἤδη γείνει χρῆσις αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Νότκερ, ὅτι δὲ θὰ εἰσήχθη εἰς Γαλλίαν ὑπὸ τῶν Παννονίων καὶ τῶν Ἀβάρων. Οὕτως ἐσχηματίσθη ἡ τεχνικὴ ἐθνικὴ γερμανικὴ γλῶσσα. Θὰ μειδιάσωσι μόνον ἐκεῖνοι, ὅσοι ἀγνοοῦσι τὴν ἐπίδρασιν ἣν ἐξασκοῦσιν αἱ λέξεις ἐπὶ τῆς φαντασίας. Σήμερον τὸ παιδίον ἀκοῦον τὰ ἀρχαϊκὰ ταῦτα ὀνόματα πιστεύει προθύμως τὸν διδάσκαλόν του λέγοντα αὐτῷ ὅτι ἡ γυμναστικὴ εἶνε ἄσκησις ἀνταποκρινομένη εἰς τὰ βαθύτατα τῶν ὁρμεμφύτων τῆς γερμανικῆς φυλῆς, νομίζει δὲ ὅτι ἀκολουθεῖ τὰς παραδόσεις τῶν μαχητῶν τῶν συγχρόνων τοῦ Χιλδεβράνδου καὶ τοῦ Χαδουβράνδου, ἐνῷ πράγματι ἀκολουθεῖ τὴν ὥθησιν τὴν δοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ῥουσσώ.

Μετὰ τὸ 1815 ἡ γυμναστικὴ ἐγένετο ὕποπτος εἰς τὰς κυβερνήσεις τῆς Ὁμοσπονδίας, διότι παρεῖχεν ἀφορμὴν εἰς συνεταιρισμούς, εἰς ἐκδρομάς, εἰς πανηγύρεις, εὐνοούσας τοὺς ἑνωτικοὺς καὶ δημοκρατικοὺς πόθους. Ὁ Γιὰν αὐτὸς ἐφυλακίσθη. Οὐχ ἧττον ἡ κίνησις ἐξηκολούθησε λάθρᾳ, ὑποθαλπομένη ὑπὸ τῶν Πανεπιστημίων. Ἡ Πρωσσία, ἥτις κατ' ἀρχὰς τὴν παρεκώλυσεν ὅπως καὶ τὰ ἄλλα Κράτη, κατενόησε τέλος ὅτι ἦτο προτιμότερον νὰ ἐκμεταλλευθῇ αὐτὴν ἐπὶ ἰδίῳ ὀφέλει. Μικρὸν πρὸ τοῦ πολέμου τοῦ 1870 ὑπῆρχον ἐν Γερμανίᾳ 1360 Γυμναστικοὶ Σύλλογοι, περιλαμβάνοντες πλείονα τῶν ἑκατὸν χιλιάδων μελῶν. Στατιστικαὶ ἐγένοντο περὶ τῆς δράσεως ἣν ἔσχον οἱ Σύλλογοι οὗτοι εἰς τὸν κατὰ τῆς Γαλλίας πόλεμον καὶ περὶ τῶν ἀναλογούντων εἰς αὐτοὺς ἐκ τοῦ γενικοῦ ἀριθμοῦ τῶν φονευθέντων, τῶν τραυματισθέντων καὶ τῶν παρασημοφορηθέντων, προκύπτει δὲ πράγματι ἐκ τῶν ἀριθμῶν τούτων ὅτι μεγάλη μερὶς τῆς μᾶλλον εὐτόλμου καὶ ἀποφασιστικῆς νεολαίας περιλαμβάνεται εἰς τοὺς τοιούτους συνεταιρισμούς.

Σχετικῶς πρὸς ταῦτα προσθέτω ὅτι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ διδασκάλου δὲν συνεπάγεται τὴν ἐκ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας ἀπαλλαγήν. Ὁ διατρέχων τὴν Ἐπετηρίδα τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως πολλάκις συναντᾷ παρὰ τὸ ὄνομα καθηγητοῦ τινος καὶ τὸν τίτλον τοῦ διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας καὶ τὸν ἑξῆς τίτλον: ἔφεδρος ὑπολοχαγός. Ἡ γειτνίασις αὕτη δὲν ἀποτελεῖ παραφωνίαν· ἀπεναντίας εἶνε ἀντίθεσις ἐπιζητουμένη καὶ διαθρύπτουσα τὴν φιλοτιμίαν.

Ἀτελὴς θὰ ἦτο ἡ παροῦσα σκιαγραφία, ἐὰν δὲν ἐμνημόνευον καὶ τῶν πεζοποριῶν τῶν ἅπαξ τοὐλάχιστον κατ' ἔτος ἐκτελουμένων ὑφ' ἑκάστης τάξεως τῇ συνοδίᾳ τῶν καθηγητῶν αὐτῆς. Αἱ τοιαῦται ἐκδρομαὶ οὐδόλως ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς ἐν Γαλλίᾳ ὀκνηρὰς καὶ μονοτόνους κατὰ πᾶσαν Πέμπτην καὶ Κυριακὴν γινομένας ἐκδρομάς. Ἐκλέγεται μία καθημερινὴ ἐπίτηδες, διὰ νὰ ἐξαρθῇ ὁ ἕκτακτος τῆς ἐκδρομῆς χαρακτήρ, ὁ μαθητὴς δὲ ὅστις ἄνευ σοβαρῶν λόγων ἤθελεν ἀπουσιάσει, ἐκτίθεται εἰς τὰ σκώμματα τοῦ διδασκάλου καὶ τῶν συμμαθητῶν του. Ἐπωφελοῦνται τοῦ σιδηροδρόμου, ὅπως ἐξέλθωσι τῆς γνωστῆς ζώνης, διευθύνονται πρὸς μέρος τι ἀξιοσημείωτον διὰ τὰς ἱστορικὰς ἀναμνήσεις του ἢ διὰ τὴν γραφικήν του θέαν. Ἡ ἡμέρα ἅπασα ἀπὸ τῆς πέμπτης τῆς πρωΐας μέχρι τῆς νυκτὸς καταναλίσκεται εἰς τὴν ἐκδρομήν. Ὅταν ὁ ὅμιλος φθάσῃ εἰς τὸ τέρμα, διοργανοῦνται ἀγῶνες καὶ παιδιαί. Ἐνίοτε βραβεῖα ἀγορασθέντα διὰ κοινοῦ ἐράνου ἀπονέμονται εἰς τοὺς νικητάς. Τὰ ἄσματα, ἅτινα ἔχουσιν ἰδιάζον γόητρον ἐντὸς τοῦ δάσους ἢ ἐπὶ τοῦ ὄρους, συνοδεύουσι τὴν πορείαν καὶ φαιδρύνουσι τὰ διαλείμματα τῆς ἀναπαύσεως. Τὸ γεῦμα παρατίθεται εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, συμπληροῦται δὲ ὑπὸ τῶν ζωοτροφιῶν, ἃς ἕκαστος φέρει. Νέαν ὅλως ἡδονὴν αἰσθάνεται ὁ μαθητὴς συνδιαλεγόμενος οἰκείως μετὰ τοῦ καθηγητοῦ καὶ βλέπων αὐτὸν συμπεριφερόμενον ἄλλως ἢ κατὰ τὸ σύνηθες καὶ τετριμμένον ὀπωσοῦν τῆς παραδόσεως ἦθος. Ἄνδρες ὡρίμου ἡλικίας (διότι ἡ τοιαύτη συνήθεια ὑφίσταται πρὸ πολλοῦ) μὲ διεβεβαίωσαν ὅτι αἱ μαθητικαὶ ἐκδρομαὶ κατέλιπον εἰς τὸ πνεῦμά των ἐνθύμησιν ἀνεξάλειπτον καὶ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἐθεώρουν ὡς ἐκ τῶν καλητέρων τοῦ βίου των· εἰς πολλοὺς δ' ἐνέπνευσαν τὴν διαρκῆ ὄρεξιν τῶν ταξειδίων. Διὰ τοῦτο θεωροῦνται παρὰ τῶν διευθυντῶν ὡς ἔργα σοβαρώτατα· ἤκουσα δὲ ἐνώπιόν μου τὸν διευθυντὴν καὶ τοὺς καθηγητὰς συζητοῦντας ὡσανεὶ ἐπρόκειτο περὶ τοῦ καταρτισμοῦ σχεδίου μάχης, περὶ τῆς διευθύνσεως καὶ τῆς διαρκείας τινῶν ἐκ τῶν σχεδιαζομένων τούτων ἐκδρομῶν.

Η ΠΡΟΙΚΑ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ἄχ! ποῦ εἶνε ὁ παλαιὸς καιρὸς, ἡ καλὴ ἐποχὴ ὅπου τὰ κορίτσια εἶχαν ὡς μόνην προῖκα τὴν τιμημένην των ἀγνότητα;

Πάει πλέον, ἐπέρασε. Σήμερον ἡ προῖκα εἶνε ὁ κόμβος, τὸ σπουδαῖον ζήτημα εἰς ὅλα τὰ συνοικέσια καὶ χίλιων εἰδῶν ἱστορίαι, ἄλλαι ἀστεῖαι, ἄλλαι τραγικαὶ συμβαίνουν μέσα εἰς τὰς οἰκογενείας ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀφορμήν.

Μίαν τέτοιαν σκηνὴν οἰκογενειακὴν ἐπιθυμῶ νὰ ζωγραφίσω. Παρακαλῶ λοιπὸν τοὺς ἀναγνώστας νὰ ὑποθέσουν ὅτι εὑρισκόμεθα εἰς μίαν ἀπὸ τὰς συνοικίας τῆς πρωτευούσης μας, εἰς τὸ σπίτι τοῦ κὺρ Ζαχαριᾶ, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἐπλούτησεν, ἄφησεν εἰς ἄλλον τὸ ἐμπορικὸν ὅπου εἶχεν εἰς τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ. Τὴν κόρην του Ἀγγελικούλαν, ἢ Κούλαν, ἐζήτησεν εἰς γάμον ὁ νέος ἀρχιτέκτων Λουκᾶς, ὅστις τὴν ἀγαπᾷ καὶ ἀνταγαπᾶται ἀπὸ αὐτήν. Ὡς ἐδῶ τὰ πράγματα εἶνε φυσικώτατα. Ὁ πατὴρ τοῦ γαμβροῦ ὅμως ὁ γέρων Λουκᾶς θέλει νὰ πάρῃ ὁ υἱός του διακοσίας χιλιάδας δραχμῶν προῖκα, ἐνῷ ὁ Ζαχαριᾶς δὲν δίδει παρὰ μόνον ἑκατὸν χιλιάδας. Ἡ σύζυγός του τὸν παρακινεῖ νὰ ἐνδώσῃ· ἡ κόρη του τὸν παρακαλεῖ· ἀλλ' αὐτὸς τοῦ κάκου!... μένει ἄκαμπτος. Ἡ κυρία Ἐρασμία ὅμως, ἡ σύζυγος τοῦ Ζαχαριᾶ, εἶνε ἀπὸ τὰς μητέρας ἐκείνας τὰς πολὺ εὐαισθήτους, ὅπου δὲν ἠμποροῦν νὰ εἰποῦν: *κόρη μου*, χωρὶς

νὰ τὰς πιάσουν τὰ δάκρυα. Ἐπιμένει, ἱκετεύει καὶ ἀφοῦ βλέπει τὸν ἄνδρα της ἀνένδοτον, σηκώνεται στὰ ὕστερα καὶ τοῦ λέγει μὲ θυμόν :

Α΄

— Ἄκουσε, Ζαχαριᾶ, θέλεις νὰ σοῦ τὸ πῶ φανερά ;... Εἶσαι ἄπονος ἄνθρωπος, ἄνθρωπος χωρὶς σπλάγχνα.

— Πάει καλά, γυναῖκά μου.

— Ἐσὺ δὲν εἶσαι πατέρας· εἶσαι...εἶσαι....

— Εἶμαι δήμιος...

Καὶ ὁ Ζαχαριᾶς ἀπαγγέλλει μὲ τραγικότητα τοὺς ἑξῆς στίχους τῆς *Ἰφιγενείας* :

Τῆς θυγατρός σου δήμιε, θυσίασέ την τέλος
Καὶ τὴν μητέρα κάλεσε τὸ σφάγιον νὰ ἴδῃ....

Ὁ κὺρ Ζαχαριᾶς, βλέπετε, ἔχει καὶ μερικὰς φιλολογικὰς γνώσεις.

Ἡ κυρία :

— Ζαχαριᾶ, σοῦ λέγω!...

— Ὁρίστε !

— Ξεύρεις πῶς μ' αὐτήν σου τὴν εἰρωνείαν θὰ μὲ κάμῃς νὰ βγῶ ἔξω ἀπὸ τὰ λογικά μου ;

— Ἔβγα, φθάνει νὰ μὴ ξαναμβῇς πλέον σ' αὐτά, λέγει σιγὰ ὁ σύζυγος.

— Ἀ ! μὰ δὲν ὑποφέρεται !...

— Ἔλα, ἔλα, μητέρα, λέγει ἡ Κούλα παρεμβαίνουσα· δὲν θέλω νὰ μαλώσετε μὲ τὸν μπαμπᾶ ἐξ αἰτίας μου. Ἀφοῦ νομίζει πῶς δὲν πρέπει νὰ κάμῃ αὐτὸ ποῦ τοῦ ζητοῦμεν—προσθέτει ἡ νεᾶνις μὲ φωνὴν θρηνώδη—ἀφοῦ μᾶς ἀρνεῖται ἐκεῖνο ὅπου ἐπιθυμοῦμεν τόσον ὁ Ἀλέκος κ' ἐγώ...

— Κλαίει ! φωνάζει ἡ κυρία Ζαχαριᾶ, ἄχ, κόρη μου !...παιδάκι μου !...Οὔτε αὐτὸ δὲν σὲ συγκινεῖ, τέρας—ἀποτεινομένη πρὸς τὸν σύζυγόν της—. Πῶς μπορεῖς νὰ βλέπῃς αὐτὰ τὰ δάκρυα, ν' ἀκοῦς αὐτὰ τὰ λόγια μὲ τὴ γλυκειά της τὴ φωνή, ν' ἀκοῦς νὰ σοῦ λέγῃ πῶς μ' αὐτὸ θὰ ἐγίνετο εὐτυχής, καὶ νὰ μένῃς ἄκαμπτος ;

— Τί τὰ θέλεις, γυναῖκά μου· ἐγὼ πάντοτε, ὅταν βλέπω γυναῖκα νὰ κλαίῃ, δυσπιστῶ.

— Πῶς !...

— Δὲν πταίω ἐγώ. Ἐνθυμοῦμαι τί εἶδα ἄλλοτε. Εἰς τὰς ἀρχὰς ὅπου ἐπανδρευθήκαμεν, σὲ εἶδα τόσας φορὰς νὰ κλαῖς, ὅταν ἤθελες νὰ μὲ καταφέρῃς νὰ σοῦ δώσω τίποτε, ὥστε τὰ δάκρυα τῶν γυναικῶν δὲν ἔχουν πλέον πέρασι σ' ἐμένα.

— Ἄχ, πατέρα μου ! ἀνακράζει ἡ Κούλα, πῶς μπορεῖς ν' ἀμφιβάλλῃς διὰ τὴν θλῖψίν μου ; Δὲν πιστεύεις λοιπὸν πῶς ἀγαπῶ τὸν Ἀλέκον ;

— Πῶς δὲν τὸ πιστεύω !

— Ὁ Ἀλέκος εἶνε καλός, εἶν' ἔξυπνος· καὶ σὺ ὁ ἴδιος τὸ εἶπες πῶς θὰ ἔχῃ μέλλον λαμπρὸν ὡς ἀρχιτέκτων.

— Πραγματικῶς.

— Ὁ πατέρας του ὁ κύριος Λουκᾶς εἶνε ἄνθρωπος...

— Ἐντιμότατος.

— Τότε λοιπόν ;

— Τότε ;.... ἐρωτᾷ ἀποροῦσα καὶ ἡ κυρία Ἐρασμία.

— Τότε ἂς τὸν πάρῃ !...Τῆς δίδω τὴν συγκατάθεσίν μου, τὴν εὐχήν μου καὶ ἑκατὸν χιλιάδας δραχμάς. Ἀλλὰ διακοσίας χιλιάδας, ὅπως ζητεῖ ὁ κ. Λουκᾶς, ὄχι.

— Γιατί ; λέγει ἡ κυρία Ζαχαριᾶ.

— Γιατί ; νόστιμο κι' αὐτό ! Γιατὶ δὲν ἔχω!... γιατὶ δὲν εἶμαι ἀρκετὰ πλούσιος, ὥστε νὰ δώσω διακοσίας χιλιάδας δραχμὰς προῖκα εἰς τὴν θυγατέρα μου χωρὶς νὰ στενοχωρηθῶ.

— Σοῦ μένουν δὰ ἀρκετά!...

— Δὲν φθάνουν.

— Στὴν ἡλικία σου δὲν ἔχεις πλέον ἀνάγκας.

— Ἀπεναντίας, κάθε χρόνος μοῦ φέρνει καὶ καινούριας ἀνάγκας. Κάθε ἀσθένεια, κάθε ἐνόχλησις φέρνει καὶ νέα ἔξοδα. Τὰ μάτια μου ἀρχίζουν νὰ μὴν καλοβλέπουν· μοῦ χρειάζονται ματογυάλια ! Τὰ πόδια μου ἀδυνάτισαν· μοῦ χρειάζεται ἁμάξι. Τὰ μαλλιά μου πέφτουν· θέλω περροῦκα... Ἔπειτα θέλω φανέλλαις...ἑκατὸν δραχμὰς τὸν χρόνο πρέπει νὰ ξοδεύω μόνον γιὰ φανέλλαις...

— Μά !...

— Ὄχι, ὄχι... Ὅταν εἶνε νέος κανείς, συμβιβάζεται μὲ τὴ φτώχεια. Αὐτὸ εἶνε φυσικόν. Καὶ τί τοῦ χρειάζεται τότε κανενός ; Τίς ἡ ἀνάγκη νὰ καλοτρώγῃ καὶ νὰ καλοκοιμᾶται, ἀφοῦ ἔχει ὅλα τἄλλα ! Ὅταν ὅμως γηράσῃ...

— Μὰ ἐσὺ δὲν εἶσαι γέρος, τοῦ λέγει φιλοφρόνως ἡ κυρία Ἐρασμία.

— Ἔλα δά, ἄφησ' τὰ κομπλιμέντα.

— Ἄκουσε νὰ σοῦ πῶ, ἐπαναλαμβάνει θωπευτικῶς ἡ σύζυγος, γιὰ νὰ μιλήσουμε λογικά. Τί θὰ πάθουμε τὸ κάτω κάτω ;....Θὰ περιορίσωμεν λιγάκι τὰ ἔξοδά μας Θὰ ἔχωμεν, παραδείγματος χάριν, ἕναν ὑπηρέτην ὀλιγώτερον.

— Μάλιστα.

— Αἴ, λοιπὸν τόσον τὸ καλήτερον.

— Τόσον τὸ χειρότερον δὲν λές !...ἐγὼ εἶμαι βαρετός· δὲν μπορῶ νὰ κάνω τὴ δουλειά μόνος μου.

— Μὰ ἔτσι χονδραίνεις...γίνεσαι ὀκνηρὸς καὶ δὲν σὲ ὠφελεῖ· ἐνῷ ἂν ἐκουνιώσουν ὀλίγον, θἄβλεπες πῶς θὰ ξανάνιωνες.

— Δὲν βαστοῦν τὰ κότσιά μου.

— Βαστοῦν τὰ δικά μου, ἂς εἶνε !...τὰ κάνω ἐγὼ ὅλα. Ἔπειτα ἂς ἔλθωμεν εἰς τὸ φαγητόν. Ἕνα πιάτο τὴν ἡμέρα τὸ καταργοῦμεν.

— Ὄχι ... μὲ συμπαθᾷς !... ἐγὼ εἶμαι φαγᾶς... μ' ἀρέσει νὰ καλοτρώγω.

— Μά, μπαμπᾶ μου, ἡ λαιμαργία εἶνε ἁμάρτημα, λέγει ἡ Κούλα.

— Εἶνε ὅμως ἁμάρτημα πολὺ εὐχάριστον... Εἶνε ἕνα ἀπὸ τὰ λίγα ποῦ μοῦ ἀπόμειναν στὴν ἡλικία μου. Ἄχ, πῶς μ' ἀρέσει ἡ καλοφαγία !...Δὲν βλέπω τὴν ὥραν πότε νὰ στρωθῇ τὸ τραπέζι· ὀνειρεύομαι τὰ φαγητὰ ποῦ ἔχομεν νὰ φᾶμε καὶ λέγω μέσα μου : «Σὰν τί γλύκισμα νὰ μοῦ ἔχῃ φτιάσει σήμερα ἡ γυναῖκά μου !» γιατί, νὰ πῶ τὴν ἀλήθειαν, εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν γλυκισμάτων δὲν ἔχεις ταῖρι !

— Ναί, ναί, ἀπαντᾷ ἠπιώτερον ἡ κυρία Ἐρασμία, κολακευομένη ἀπὸ τὸ ἐγκώμιον ἐκεῖνο τῆς οἰκοκυροσύνης της. Καὶ γιατὶ νὰ τρῷς πολύ ; Σὲ βλάπτει. Ὁ ἰατρὸς σοῦ εἶπε πῶς μπορεῖ νὰ σοῦ συμβῇ τίποτε. Ἐνῷ ὅταν τρώγῃς ὀλιγώτερον, πλέον οἰκονομικά...

— Οὔφ, τί ἄνοστον πρᾶγμα !

— Θὰ εἶσαι πάντα γερός...ἥσυχος...θὰ εἶνε ἐλεύθερο τὸ κεφάλι σου...θὰ γείνῃς καλήτερος ἀφ' ὅ,τι εἶσαι.

— Ναί, βέβαια, κατὰ τὸ ἀξίωμα, βλέπεις, ποῦ λέγει : «Νοῦς ὑγιὴς εἰς σῶμα ὑγιές».

— Ἐὰν ἦσουν λογικός, ἔπρεπε μάλιστα νὰ εὐχαριστήσῃς τὴν Κούλαν διὰ τὴν προῖκα ποῦ τῆς δίδεις, ἐπειδὴ μ' αὐτὸν τὸν τρόπον παρατείνεις τὴν ζωήν σου σ' αὐτὸν τὸν κόσμον καὶ ἐξασφαλίζεις καὶ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου εἰς τὸν ἄλλον.

— Ὤ, μπαμπᾶ μου ! μπαμπᾶ μου !

— Ἔλα λοιπόν, ἐπαναλαμβάνει μὲ περισσοτέραν ἐπιμονὴν ἡ κυρία Ζαχαριᾶ, βλέπουσα ὅτι ὁ σύζυγός της ἀρχίζει νὰ κλονίζεται... Ἔλα τώρα, σὲ ξεύρω· ἐσὺ ἔχεις καλὴ καρδιά... Ὅλαις αὐταῖς αἱ μικραὶς στερήσεις θὰ εἶνε γιὰ σὲ εὐχάρισταις. Πές το !...Δὲν θέλεις μὲ εὐχαρίστησίν σου νὰ στερηθῇς γιὰ τὸ χατῆρι τῆς κόρης σου ;

— Ναί, ναί !...τὸ γνωρίζω...ὅπως κάνει κ' ἐκεῖνο τὸ πτηνόν... ὁ πελεκᾶνος. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι αὐτὰ ποῦ γράφουν δὲν εἶν' ἀλήθεια.

Ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐμβαίνει καὶ ὁ ἀρραβωνιαστικός. Τὸν βλέπει ἡ Κούλα, τρέχει, τὸν παίρνει ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τοῦ λέγει :

— Ἔλα, ἔλα, Ἀλέκο· μίλησε καὶ σύ· ὁ πατέρας ἀρχίζει νὰ πείθεται.

— Ἐγώ ; λέγει ὁ κύριος Ζαχαριᾶς.

— Ὤ, κύριε, κύριε ! σὲ παρακαλῶ !...ἀνακράζει καὶ ὁ νέος μετὰ συγκινήσεως.

Αἴφνης ὅμως ὁ κὺρ Ζαχαριᾶς στρέφεται μὲ ζωηρότητα πρὸς αὐτόν.

— Ἀ ! καλὰ ἔκαμες κ' ἦλθες, τοῦ λέγει. Τώρα ποῦ σὲ βλέπω συνέρχομαι. Μὰ δὲν μοῦ λές, στὸ Θεό σου, δὲν ἔχεις λοιπὸν διόλου καρδιὰ ἐσύ ; Πῶς ! νὰ σ' ἀγαπᾷ μία νέα ὡσὰν αὐτὴ εὔμορφη, ἀγαθή, μορφωμένη, μὲ καλὰ αἰσθήματα καὶ σὺ νὰ μὴ θέλῃς νὰ τὴν νυμφευθῇς, ἐπειδὴ δὲν ἔχει παρὰ ἑκατὸν χιλιάδας δραχμὰς προῖκα ! . . .

— Μά, πατέρα μου !....παρατηρεῖ ἡ κόρη.

— Σὲ παζαρεύει ! ἀνακράζει ἐξαπτόμενος ὁλονὲν ὁ Ζαχαριᾶς· ἐγὼ ὅμως ὅταν ἐπαντρεύθηκα τὴν μητέρα σου, ποῦ ἄξιζε πενῆντα χιλιάδες φοραῖς λιγώτερο ἀπὸ σέ...

— Πῶς ;...πῶς !... φωνάζει ἡ κυρία Ἐρασμία.

— Ἤθελα νὰ πῶ πῶς εἶχε πενῆντα χιλιάδας φράγκα ὀλιγώτερα ἀπὸ σέ, καὶ ὅμως δὲν ἐδίστασα διόλου.

— Οὔτε ἐγὼ διστάζω, λέγει μετὰ ζωηρότητος ὁ Ἀλέκος.

— Ὁ πατέρας του εἶνε ποῦ δὲν θέλει, ἄνδρα μου.

— Ναί, προσθέτει ἡ Κούλα, ὁ πατέρας του εἶνε. Ὁ Ἀλέκος δὲν ἔχει στὸ μάτι τὴν περιουσία μας. Αὐτὸς χίλιαις φοραῖς μοῦ εἶπε ὅτι θὰ μ' ἔπαιρνε καὶ χωρὶς προῖκα, ὅτι θ' ἀγαποῦσε μάλιστα νὰ μὴν ἔχω τίποτε.

— Μάλιστα, εἶνε ἀλήθεια ! ἀνακράζει ὁ νέος.

— Ναί, ναί !...μάλιστα !...αὐτὰ λέγονται... Ἀλλὰ ἀπὸ μέσα του κανείς...Κ' ἐγὼ τὰ εἶπα !...

— Πῶς ! λέγει ἐν ἐξάψει ἡ κυρία Ζαχαριᾶ, ὅσα μοῦ ἔλεγες λοιπὸν τότε, δὲν μοῦ τἄλεγες μὲ τὴν ἀλήθεια ;

— Ἡ μόνη ἀλήθεια εἶνε ὅτι εὑρίσκω ἀνόητον τὸ ἀξίωμα ὅτι ὁ πατέρας πρέπει νὰ θυσιάζεται διὰ τὰ παιδιά του.

— Καὶ ποῖος σοῦ λέει νὰ θυσιασθῇς ; ἀναφωνεῖ ἡ Κούλα. Τέτοιο πρᾶγμα δὲν τὸ θέλω. Μήπως τὰ χρήματα ποῦ θὰ μᾶς δώσῃς δὲν θὰ εἶνε δικά σου ;

— Ἀ, μπᾶ, μπᾶ !...Τὰ χρήματα δὲν μπορεῖ νὰ βρίσκωνται σὲ δυὸ μεριαῖς ταυτοχρόνως. Ἂν σᾶς τὰ δώσω, δὲν εἶνε δικά μου πλέον· ἂν τὰ κρατήσω, τότε μάλιστα εἶνε δικά μου. Αὐτὸ εἶνε φῶς φανερόν.

— Μά, πατέρα...

— Εἰς αὐτὸ τὸ ζήτημα εἶμαι ἀμετάπειστος. Ὁ πατέρας πρέπει νὰ εἶνε πλέον πλούσιος ἀπὸ τὰ παιδιά του.

— Τί σημαίνει ποῖος θὰ εἶνε ὁ πλουσιώτερος ; δὲν λέγει ἡ κυρία Ἐρασμία. Μήπως τὸ σπίτι τῶν θὰ εἶνε δικό μας ;

— Ὄχι, ποτέ ! ὁ πατέρας ποτὲ δὲν πρέπει νὰ περιμένῃ νὰ ζήσῃ ἀπὸ τὰ παιδιά του καὶ τοῦτο χάριν τῶν παιδιῶν του αὐτῶν, γιὰ νὰ μὴ γείνουν ἀχάριστα.

— Μὰ τί κάθεσαι καὶ λές, πατέρα ;...κράζει ἡ Κούλα.

— Σὲ πειράζει αὐτὴ ἡ λέξις ;

— Ναί, ναί, μὲ λυπεῖ πολύ.

— Τὸ πιστεύω. Πιστεύω ὅτι ἡ ἀγανάκτησίς σου εἶνε εἰλικρινής...ἀλλά !...

— Μὰ γιὰ ποιοὺς μᾶς ἐκλαμβάνεις ; λέγει καὶ ὁ Ἀλέκος.

— Σᾶς ἐκλαμβάνω γιὰ καλὰ παιδιά, ποῦ ἔχετε ἀγαθὴ καρδιὰ καὶ καλὰ αἰσθήματα. Καὶ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν θέλω νὰ σᾶς διαφθείρω. Ἀκούσατέ ποτε εἰς τὸ Θέατρον μίαν τραγῳδίαν ποῦ τὴν λέγουν *Ὁ Βασιλεὺς Λὴρ* ;

— Τοῦ Σαιξπήρου ;

— Ναί, αὐτουνοῦ μοῦ φαίνεται πῶς εἶνε. Λοιπὸν ξεύρετε τί ἦτον αὐτὸς ὁ Βασιλεὺς Λὴρ ; Ἦτον ἕνας ἀνόητος ὅπου ἐκακοκατάντησε ἀπὸ τὸ κακό του τὸ κεφάλι. Ὅσο δὰ γιὰ τὴς κυράτσαις τὴς θυγατέραις του, ὁ Σαιξπῆρος, ὅσον μεγάλος καὶ ἂν εἶνε, ἔκαμε ἕνα σφάλμα χονδρό, ὅπου τὴς ἐζωγράφισε κακαὶς ἀπὸ τὴν ἀρχή. Ἔπρεπε νὰ δείξῃ ὅτι διεφθάρησαν ἀπὸ τὴν ἀνόητον ἀσωτίαν τοῦ πατρός των, νὰ παραστήσῃ ὅτι τὴς ἔκαμε ἀχάριστα ἡ εὐεργεσία ἡ ἰδική του. Αὐτὴ εἶνε ἡ ἀλήθεια. Διότι τὸ κάτω κάτω διὰ νὰ λείψῃ ἡ ἀχαριστία τί χρειάζεται ; νὰ μὴ ὑπάρχῃ εὐεργεσία. Λοιπὸν ἐπειδὴ ἐγὼ θέλω νὰ εἶνε τὸ ἠθικόν σας τέλειον, ἀρνοῦμαι νὰ ξεγυμνωθῶ γιὰ τὸ χατήρι σας, γιατὶ φοβοῦμαι μήπως σᾶς βάλω σὲ πειρασμόν.

— Ἀλλά...

— Δὲν ἔχει ἀλλὰ καὶ ξαλλά... Εἶνε ξεκομμένον. Ἀλέκο πήγαινε νὰ βρῇς τὸν πατέρα σου καὶ προσπάθησε νὰ τὸν κάμῃς νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ τὴν ἀξίωσίν του. Τί διάβολο ! εὐκολώτερον εἶνε κανεὶς νὰ μὴ γυρεύῃ ἑκατὸν χιλιάδας δραχμὰς παρὰ νὰ τὴς δίνῃ.

— Καὶ ἂν δὲν μπορέσῃ νὰ πείσῃ τὸν πατέρα του ; ἠρώτησεν ἡ Κούλα.

— Θὰ πῇ πῶς δὲν σ' ἀγαπᾷ ὅσον πρέπει. Καὶ τότε δὲν θὰ λυπηθῶ ἐγὼ πολύ.

— Ἄχ ! τέρας ! δήμιε ! ἐγωϊστή !...ὑλιστή ! . . . κραυγάζει ἐν ἐξάψει ἡ κυρία Ζαχαριᾶ.

— Ἔλα, ἔλα !...

— Στὸ καλὸ λοιπόν, Ἀλέκο ! λέγει συγκεκινημένη ἡ δεσποινίς.

— Ὄχι, ὄχι, Κούλα μου· καλὴν ἐντάμωσιν πές μου. Ὁ πατέρας σου ἔχει δίκαιον. Δὲν θὰ ἤμουν ἄξιος σοῦ, ἂν δὲν ἠμποροῦσα νὰ σὲ κατακτήσω.

— Εὖγέ σου, νέε μου ! λέγει ὁ Ζαχαριᾶς. Αὐτὴ ἡ λέξις εἶνε πετυχημένη, καὶ μὲ αὐτὴν κερδίζεις τὴν ὑπόληψίν μου. Δὲν προσθέτω γιὰ τοῦτο οὔτε μία πεντάρα περισσότερον εἰς τὴν προῖκα· ἀλλὰ σὲ ὑπολήπτομαι. Πήγαινε καὶ νὰ γυρίσῃς πάλι πίσω.

[Ἕπεται τὸ τέλος].

Μίμησις Χ. Α.

Η ΘΕΛΗΣΙΣ[1]

(*Κατὰ τὸν Ἐλβετὸν φιλόσοφον L. Choisy*)

Μεταξὺ τῶν ἀσθενῶν καὶ ὑπὸ ἐλαφρᾶς παραφροσύνης προσβεβλημένων θελήσεων κατατάσσομεν δεύτερον ἐκείνους, οἵτινες θέλουσι νὰ δεσπόζωσιν ἀντὶ πάσης θυσίας ἀνεξαρτήτως τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ πάσης ἐξετάσεως εἴτε τοῦ γενικοῦ εἴτε τοῦ ἰδιωτικοῦ συμφέροντος. Ὁ ἐκ τῆς θελήσεως κίνδυνος εἶνε τὸ νὰ τείνῃ αὕτη εἰς τὴν ἀπόλυτον ἀνεξαρτησίαν, τοῦθ' ὅπερ φέρει εἰς τὸ νὰ ἀπορρίπτῃ τις τὰ πάντα, ἀρνούμενος καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀνεξαρτήτους νόμους τῆς φύσεως.

Μὴ ζητῆς πάντοτε ἀπὸ τὰς νοσούσας θελήσεις τὸ τί θέλουσι, καὶ διατί τὸ θέλουσιν. Αὗται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον θέλουσι τὸ ἄνευ λόγου. Νόμος αὐτῶν εἶνε τὸ *ἐγώ*, καὶ οὐδὲν ἐκτὸς τοῦ *ἐγώ*. Καὶ τοιαύτη, ὡς φαίνεται ἦτο ἡ ψυχικὴ κατάστασις τοῦ Σατανᾶ, ὅτε ἐπανέστη κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτε προσεπάθησε νὰ πείσῃ τοὺς προπάτορας ἡμῶν ὅτι, ἐὰν ἤκουον τὴν συμβουλήν του, θὰ ἐγίνοντο θεοί. Τὸν σφετερισμὸν τοῦτον τῆς θελήσεως ἄριστα ἐκφράζει ὁ λατῖνος ποιητὴς διὰ τοῦ ἑξῆς : « sic volo, sic jubeo, sit pro ratione voluntas ».

Τὴν ἀγρίαν ταύτην ὄρεξιν τῆς θελήσεως ἐρεθίζει ἔτι μᾶλλον ἡ ἀντίστασις, τὰ ἐμπόδια καὶ τὸ ἀδύνατον. Τὸ μικρὸν παιδίον ἀπαιτεῖ νὰ τῷ δοθῇ ἡ σελήνη· θέλει νὰ φάγῃ τὸ παρασκευαζόμενον γλύκισμα, καὶ εὑρίσκον ἀντίστασιν ἐπαναστατεῖ· ὑποβαλλόμενον δ' εἰς τιμωρίαν ἀπειθεῖ καὶ τρέχει θριαμβευτικῶς πρὸς τοὺς ὑπηρέτας καὶ διηγεῖται τὴν ἀνταρσίαν του. Ἀλλ' ἡ κλίσις τοῦ ἀσκεῖν τὴν θέλησιν εἰς τὸ πεῖσμα τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἀνήκει εἰς ὅλας τὰς ἡλικίας. Παρασυρόμεθα εἰς τοῦτο ὑπὸ τοῦ πείσμονος πνεύματος τῆς ἀντιλογίας, τῆς ἀνυποταξίας καὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ καταστήσωμεν ἐπαισθητὸν τὸ ἐγώ. Πᾶσα πρόσκλησις καὶ πᾶσα διαταγὴ ἔξωθεν ἐπιβαλλομένη διεγείρει τὴν ὄρεξιν τῆς ἀντιστάσεως· ἐὰν δὲ ἡ ἐξωτερικὴ πίεσις ἐπιμείνῃ, ἐὰν ὀδύνη τις ἢ δυστύχημά τι ἐπικουρήσωσι, ταχέως ἐπέρχονται τὰ φαινόμενα τῆς παραφροσύνης. Ἡ θέλησις πιεζομένη ἐκδικεῖται διὰ τῆς αὐθαδείας πρὸς τοὺς ἀνωτέρους, πρὸς τὴν κοινωνίαν, πρὸς αὐτὸν τὸν Θεόν. Τὸ ἐγὼ ἔχει τὴν ἀξίωσιν νὰ σιγῶσιν οἱ ἄλλοι καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς αὐτοὺς τὸν ἴδιον αὐτοῦ τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ἐννοεῖν. Ἀρκεῖ νὰ σκέπτηται ἕτερός τις κατ' ἴδιον τρόπον, ὅπως μεταβάλῃ τὸν ἑαυτοῦ ὁ ἐγωϊστὴς καὶ ὅπως μὴ θέλῃ νὰ ἀκούσῃ τίποτε. Τὰ διάφορα ἀντικείμενα τῆς συζητήσεως καὶ αἱ παρεμπίπτουσαι διαφωνίαι ἐξουδετεροῦνται, καὶ μόνον

[1] Τέλος· ἴδε σελ. 289.

τὸ ἐγὼ ὑφίσταται. Ἡ οὕτω συγκεντρουμένη ἐν ἑαυτῇ θέλησις, θῦμα τῆς ἰδίας πεισμονῆς γενομένη, καταντᾷ νὰ λογισθῇ καὶ πιστευθῇ ὡς θεότης τις. Τοιοῦτος ἦτο ὁ Μωάμεθ, ὅστις ἠναγκάσθη αὐτὸς ὁ ἴδιος νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἦτο προφήτης καὶ ἐπὶ τέλους νὰ ἀπολέσῃ καθ' ὁλοκληρίαν τὴν συναίσθησιν τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τῆς ἀληθείας.

Φθάσασα ἡ θέλησις εἰς τὸν βαθμὸν τοῦτον τῆς οἰήσεως καὶ τῆς αὐτολατρείας ζητεῖ νὰ ἐξωτερικεύσῃ τὴν λανθάνουσαν αὐτῆς ἐνέργειαν, ἥτις ἐργάζεται μέχρι τινὸς ἐν τῇ ἀπομονώσει τοῦ ἐγώ. Κατόπιν δὲ ἡ ἐξάσκησις τῆς δυνάμεως προσφέρει ἐν πεδίον δράσεως πρὸς κατάκτησιν. Τοιαύτη εἶνε ἡ φύσις τῶν δεσποτῶν, οἵτινες ῥίπτονται εἰς τολμηρὰς ἐπιχειρήσεις καὶ εἰς κινδύνους καὶ καυχῶνται ὅτι θέτουσιν εἰς κίνησιν ὡς στρατιωτικὴν φάλαγγα τὰς συνειδήσεις τῶν ἄλλων. Τοιαῦται εἶνε αἱ αὐστηραὶ καὶ ἀκάματοι φύσεις, αἵτινες δὲν ὑποχωροῦσιν εἰμὴ δι' ἑνὸς σεισμοῦ τῶν νεύρων ἢ δι' ἑνὸς χειμάρρου δακρύων. Τοιαῦται προσέτι εἶνε αἱ τυραννικαὶ καὶ ἀλλόκοτοι ἐκεῖναι φύσεις, τῶν ὁποίων ἡ θέλησις ἀξιοῖ νὰ ὑποτάσσωσι τὰ πάντα ὡς οἱ ἀρχαῖοι βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου, οἵτινες ᾠκοδόμουν τὰς πυραμίδας διὰ νὰ κρύψωσι τὰ ὀστᾶ των, ἢ διώρυσσον τὰ ὄρη καὶ ἐγεφύρωνον τὰς θαλάσσας πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν κατακτητικῶν σκοπῶν των.

Αἱ ἐπηρμέναι καὶ ἀδάμαστοι αὗται θελήσεις δύνανται νὰ ἐκτελέσωσι μεγάλα, καίτοι παράλογα, ὁσάκις ἔχουσι πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ἐπίτευξιν ὡρισμένου τινὸς πράγματος. Οὕτω τινὲς θυσιάζουσι τὸ πᾶν καὶ θυσιάζονται καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ πλουτήσωσι· δὲν ὑπάρχει κυβεία τὴν ὁποίαν νὰ μὴ ἐπιδιώκωσι, τολμηρὰ πρὸς τὸ κακὸν ἐπιχείρησις τὴν ὁποίαν νὰ μὴ ἐπιτρέπωσι, στερήσεις εἰς ἃς νὰ μὴ ὑποβάλλωνται, μόνον καὶ μόνον ὅπως ἱκανοποιήσωσι τὴν δίψαν των πρὸς τὸν χρυσόν. Ἀφοῦ δὲ γείνωσι κάτοχοι τούτου, στρέφονται πρὸς ἀπόκτησιν νέων θησαυρῶν καὶ περιφρονοῦσι τὸν καρπὸν τοσούτων ἱδρώτων. Ὅπως ἐπιτύχωσιν, ὅπως ἱκανοποιηθῶσι, καταπατοῦσι τοὺς νόμους τῆς ἠθικῆς, κατασυντρίβουσι τοὺς ἀσθενεστέρους καὶ ὡς ἐν πολέμῳ ὁρμῶσιν εἰς κατάκτησιν τοῦ θησαυροῦ, περῶντες ἐπὶ τῶν πτωμάτων τῶν συντριβέντων ὁμοφύλων των χωρὶς νὰ συγκινῶνται ἐκ τῆς κραυγῆς τῆς ὀδύνης. Ἡ τοιαύτη θέλησις τὴν παραμονὴν τῆς αὐτοθυσίας της ὑπερπηδᾷ τὸν κίνδυνον μετὰ δεξιότητος καὶ ὑπομονῆς μέχρι τοῦ σημείου ἐκείνου, καθ' ὃ ὁμοία πρὸς πεφραγμένον χείμαρρον ἐξέρχεται τῆς κοίτης καὶ καταστρέφει καὶ συμπαρασύρει πᾶν τὸ προστυχόν. Ἀκολουθήσατε τὸν χαρτοπαίκτην, τὸν ἀκόλαστον, τὸν ἐκδικητικόν, τὸν φθονερὸν καὶ θὰ ἴδητε μετὰ θαυμασμοῦ καὶ φρίκης σύναμα πῶς δεσπόζει ἑαυτῆς ἡ θέλησις, μέχρις ὅτου σημάνῃ ἡ ὥρα τῆς ἀπολαύσεως, καὶ πῶς κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἐγκαταλείπεται εἰς τὴν μέθην τῆς ἡδονῆς ἢ τῆς ἐκδικήσεως, πῶς ἀτιμάζεται καὶ ἐξευτελίζεται. Ἡ ἀχαλίνωτος θέλησις ὑποφέρει ἐν τούτοις ὑπὸ ἀδήλου τινὸς αἰσθήματος, χαλινοῦ τινος συγκρατοῦντος αὐτήν, τοῦ χαλινοῦ τῆς δημοσίας γνώμης. Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ληφθῇ ἡ λέξις *δημοσία* ὑπὸ τὴν συνήθη σημασίαν· ἀρκεῖ καὶ μία μόνη γνώμη ἐναντία ἢ δυσμενὴς νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν παρουσίαν ἑνὸς ἐγὼ ἐξανισταμένου καὶ νὰ ταράξῃ τοὺς κύκλους τῆς εὐρύθμου θελήσεως. Αὕτη μόλις συγχωρεῖ τοὺς τηροῦντας οὐδετερότητα καὶ ἀδιαφορίαν εἰς τὰς παρεκτροπάς της. Θέλει νὰ αἰσθάνηται ἑαυτὴν ὑποστηριζομένην ὑπὸ δικαστῶν συμπαθῶν ἢ μᾶλλον συνενόχων. Ἐν ἐλλείψει τούτων δημιουργεῖ τοιούτους ἢ διὰ τῶν ὑποσχέσεων, ἢ δι' ἀπειλῶν, ἢ δι' οἱασδήποτε πιέσεως. Πρέπει καὶ ἄλλοι πολλοὶ νὰ τρέχωσι μετ' αὐτῆς εἰς τὸν κρημνόν. Οὕτως ἐξηγεῖται ἡ μανία τῶν ἐξανισταμένων κατὰ τοῦ νόμου τῆς λογικότητος καὶ ἀρεσκομένων εἰς τὴν ἐνοχὴν καὶ τὴν πτῶσιν τῶν ἄλλων, τοὺς ὁποίους παρασύρουν ἄκοντες. Οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος π. χ. μέθυσοι ἀδιαλείπτως προσπαθοῦσι νὰ βυθίσωσιν εἰς τὸ πάθος τῆς μέθης δυστυχῆ τινα φιλοπότην, ἅμα ἴδωσιν αὐτὸν ἀποκλίνοντα πρὸς τὴν νηφαλιότητα. Ὅσας ψυχὰς ἀσθενεῖς ἠδυνήθη νὰ ἀποπλανήσῃ ὁ κακὸς ἀπὸ τοῦ ἠθικοῦ νόμου, τόσα τρόπαια ἀριθμεῖ. Αἱ κατακτήσεις αὗται παραμυθοῦσιν αὐτὸν διὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ δουλείαν.

Τὸ τέλος τῶν θελήσεων, αἵτινες δὲν χαλιναγωγοῦνται καὶ δὲν διευθύνονται ὑπὸ ἀνωτέρων ἐλατηρίων, εἶνε ἡ ἀπώλεια. Ἡ θέλησις ἡ ὑπὸ μόνου τοῦ *ἐγὼ* ἐμπνεομένη κορέννυται ἐπὶ τέλους καὶ ἐξαντλεῖται. Τὸν πυρετὸν τῶν ὁρμῶν διαδέχεται ἡ ἀθυμία καὶ ἡ κατάπτωσις. Τὸ ἐγὼ μετὰ πολλὰς καὶ σκληρὰς ἀποτίσεις, μετὰ πολλὰς συγκρούσεις καὶ ἀντιστάσεις καθίσταται ἀσταθές, μεταβαίνει ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρείας εἰς τὸν ἀντεκφαυλισμόν, ἀπομανθάνει τὸ θέλειν, ἀρχίζει νὰ ταλαντεύηται καὶ νὰ ἀκινητῇ. Εἰδός τι παραφροσύνης συμβαίνει ἐν αὐτῷ· διαταραξίς τις τοῦ πνεύματος, ἥτις δὲν καταδικάζει μὲν εἰς εἱρκτήν, ἀλλ' ὅμως ἀφαιρεῖ τὴν ὑγιᾶ κρίσιν καὶ τὴν καθαρὰν ὄψιν τῶν πραγμάτων. Πάντες οἱ νομισθέντες ἢ αὐτοκληθέντες θεοὶ ἢ ἡμίθεοι, περὶ ὧν λαλεῖ ἡ ἱστορία, ἐξαιρέσει τῶν μεγαλονόων, ἀπώλεσαν τὸν ὀρθὸν νοῦν καὶ περιέστησαν εἰς κινδύνους δεινούς· τῆς αὐτῆς δὲ παραφροσύνης τὸ θέαμα παρέχουσιν οἱ ἀκόλαστοι, ὧν ἡ θέλησις ἐπιμένει, ὅπως κατακρημνισθῶσιν εἰς βαθύτερον βάραθρον. Ἡ ἁγία Γραφὴ δεικνύει ἐσχάτην αὐστηρότητα πρὸς τὰς θελήσεις ταύτας, ἃς παριστᾷ διὰ τῆς παραβολῆς τῶν ζιζανίων, ἅπερ οἱ ὑπηρέται τοῦ κυρίου τοῦ ἀγροῦ

ῥίπτουσιν εἰς τὸ ἄσβεστον πῦρ. Ἡ παραβολὴ αὕτη εἶνε τῳόντι πιστὴ εἰκὼν τῆς καταστάσεως αὐτῶν, διότι ἀφ' ἑαυτῶν αἱ θελήσεις αὗται παραδίδονται εἰς εἶδός τι πυρός, ὅπερ τὰς καταναλίσκει.

Μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὴν δευτέραν τάξιν τῶν ἐν ὀδύνῃ διατελουσῶν θελήσεων, τῶν ἀσθενῶν δηλονότι καὶ ἀδυνάτων, τὰς ὁποίας δυνάμεθα νὰ ἀποκαλέσωμεν ἀδρανεῖς ἢ ἀναιμικὰς θελήσεις. Ὁ ἔχων τοιαύτην θέλησιν γνωρίζει τὸ ἀγαθόν, ὅπερ δεικνύει τὸ λογικόν, ἀσπάζεται αὐτὸ ἐσωτερικῶς, ἀλλ' ἡ δύναμις τῆς ἐκτελέσεως ἐλλείπει. Θέλει τὴν σωτηρίαν, ἀλλ' ἀποφεύγει τὸ μέσον, δι' οὗ ἡ σωτηρία, τὸν ἀγῶνα δηλονότι καὶ τὴν προσπάθειαν. Διὰ τὰς τοιαύτας θελήσεις ἀπηύθυνεν ὁ Κύριος εἰς τοὺς μαθητάς του τὴν παραίνεσιν «εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης». Καὶ ὅταν μὲν ἡ θέλησις σπουδάζῃ περὶ τὸ κακόν, ἐνεργεῖ ἔτι βεβαίως. Τί συμβαίνει ὅμως, ὅταν αὕτη ἀρέσκηται νὰ ἀργῇ ; Ἡ ἀδράνεια τῆς θελήσεως θέτει τὴν ζωὴν εἰς τὴν διάκρισιν τῆς τύχης. Ἀλλὰ τοῦτο εἶνε μυριάκις χεῖρον ἢ αἱ παρεκτροπαὶ καὶ τὰ σφάλματα τῆς θελήσεως· διότι ἐκεῖνο ὅπερ μᾶς ἐνδιαφέρει πρὸ παντὸς ἄλλου, εἶνε νὰ θέτῃ τις εἰς ἐνέργειαν, νὰ ἀσκῇ καὶ ὑποβάλλῃ εἰς δοκιμασίαν τὴν ψυχήν, τοῦθ' ὅπερ ἀδυνατεῖ νὰ πράξῃ χωρὶς τὴν θέλησιν, τὴν δέσποιναν ταύτην τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Ἡ ἀδυναμία δ' αὕτη καὶ ἀδράνεια τῆς θελήσεως παρατηρεῖται ὅτι ποικίλλει κατὰ τὰς διαφόρους τῶν ἀνθρώπων ἐνεργείας. Οὕτω θὰ συναντήσητε ἐν τῷ κόσμῳ τὰς θελήσεις ἐκείνας, αἵτινες πάσχουσιν ὑπὸ τοῦ κακοῦ τῆς περὶ τὰ πολλὰ ἀσχολίας, τῆς κατατομῆς οὕτως εἰπεῖν τῆς διανοίας. Μελετῶσιν οὗτοι νυχθημερόν, συσσωρεύουσι τεραστίας σημειώσεις περὶ τοῦ κόσμου, περὶ τοῦ ἀνθρώπου, περὶ τῆς κοινωνίας· προσχεδιάζουσι μελέτας ἐπὶ μυρίων ἀντικειμένων, καὶ διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν περιοδικῶν γίνονται ἐνήμεροι ὅλων τῶν ζητημάτων τῆς ἡμέρας. Καὶ ὅμως ἐκ τῆς καπνοδόχου τῶν πνευματικῶν τούτων χημείων καπνὸς μόνον ἀναθρώσκει, μένει δὲ ἐν τῷ πυθμένι τῆς καμίνου τὸ μηδέν. Πόσα διακεκριμένα πνεύματα συλλέγοντα ἱκανὴν ὕλην γνώσεων ἐλάχιστα παράγουσιν ἐλλείψει θελήσεως, καὶ ἀγαπῶντα τοὺς ἐν τῷ μεταξὺ σταθμοὺς βραδύνουσι καθ' ὁδὸν ὑπὸ τῶν ὀχληρῶν προσκομμάτων καὶ οὐδέποτε φθάνουσιν εἰς τὸ τέρμα! Πολλοὺς τοιούτους ἀριθμοῦμεν, τῶν ὁποίων πρέπει νὰ ἀκούσῃ τις τὸν θάνατον πρότερον, ὅπως μάθῃ τὰς σκέψεις, αἵτινες ἀπησχόλουν τὴν διάνοιάν των. Ἡ διασπορὰ δ' αὕτη τῆς διανοίας προβαίνει ἐκ παραλλήλου μετὰ τῆς κριτικῆς, ἥτις οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἀπιστία πρὸς πᾶν προϊὸν τῶν πνευματικῶν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων. Ἀδυνατεῖ νὰ φθάσῃ τις εἰς συμπέρασμα, ὅταν παρατηρῶν δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ, ἄνω καὶ κάτω, βλέπων μὲν πληθὺν ἀντικειμένων, ἀλλὰ μὴ βλέπων εἰ μὴ τὸ μέρος τὸ σχετικὸν ἐκείνου, ὅπερ μελετᾷ, δὲν διευθύνεται ὑπὸ κεντρικῆς τινος ἐσωτερικῆς ἐνεργείας. Αἱ ἀτελεύτητοι π. χ. ἀναγνώσεις, αἱ συνεχεῖς μεταβολαὶ καὶ μεταπηδήσεις ἀπὸ ἑνὸς συγγραφέως εἰς ἄλλον, ἀπὸ μιᾶς σχολῆς εἰς ἑτέραν ἐμποδίζουσιν εἰς τὸ νὰ προσηλωθῇ τις καὶ νὰ εὕρῃ τὸ ζητούμενον τέρμα. Ὅταν ἡ θέλησις εἶνε εἰθισμένη εἰς τὴν διασπορὰν ταύτην τοῦ πνεύματος, καταντᾷ νὰ φοβῆται νὰ ἐκφρασθῇ. Οὕτω γεννᾶται καὶ διαιωνίζεται τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες γνωρίζουσι μὲν ὅ,τι δὲν ἀγαπῶσι καὶ ὅ,τι δὲν θέλουσιν, ἀλλὰ δὲν εἶνε εἰς κατάστασιν νὰ σοὶ εἴπωσιν ὅ,τι ἀγαπῶσι καὶ ὅ,τι θέλουσιν. Ἐπικρίνουσι τὰ πάντα, ἀλλὰ στεροῦνται παντὸς δι' οὗ νὰ ἐνεργήσωσιν ἀποτελεσματικῶς ἐπὶ τῶν ὁμοίων των καὶ ἐπὶ τῆς πατρίδος των. Λυπεῖται τῳόντι τις συναντῶν τοσοῦτον ὡραίας διανοίας, εἰς ἃς ἡ θέλησις ἀφίνει τοσοῦτον χαλαρὰς τὰς ἡνίας, ὥστε νὰ πλανῶνται καὶ ματαιοσχολῶσι μεταβάλλουσαι συνεχῶς ὀρέξεις καὶ ἐπιθυμίας, καταλείπουσαι σήμερον τὸ ἔργον, ὅπερ χθὲς ἤρχισαν νὰ ἐπιχειρῶσι μὲ τὴν πρόφασιν ἐκλογῆς ἑτέρου βελτίονος, ἀλλάσσουσαι τὴν τήθεννον ἀντὶ τῶν ὅπλων, τὸ ἔνδυμα τοῦ ἱεροκήρυκος ἀντὶ ἐκείνου τοῦ δικηγόρου, τὴν περγαμηνὴν τοῦ διδάκτορος ἀντὶ τοῦ ζωστῆρος τοῦ ἀρχιτέκτονος. Ἐὰν καταβῇς εἰς κατωτέρας ἔτι βαθμίδας τῆς κοινωνικῆς κλίμακος, θὰ ἀνεύρῃς τὰς περιπλανωμένας ταύτας φύσεις, ἀγαπητὰς ἴσως, ἀλλ' ἀστάτους καὶ τυχοδιωκτικάς.

Ἀπόχρωσίς τις μόνον διακρίνει τὰς εἰρημένας θελήσεις τῆς διασπορᾶς ἀπὸ τῶν ἀναποφασίστων. Ἐκεῖναι δὲν ἔχουσι τί νὰ ἀποφασίσωσιν· αὗται θὰ ἠδύναντο νὰ ἀποφασίσωσι καὶ δὲν ἀποφασίζουσιν· ἐκεῖναι δὲν ἔχουσι κέντρον, αὗται ταλαντεύονται ἐπὶ ἀσταθοῦς κέντρου. Πάσχουσιν ἕτερον εἶδος ἀσθενείας. Ὁ Γάλλος ἰατρὸς Ribot ἐν τῷ σπουδαίῳ αὐτοῦ συγγράμματι περὶ τῶν ἀσθενειῶν τῆς θελήσεως παρατηρεῖ τάδε : «Δύο τάξεις ἀναποφασίστων ὑπάρχουσιν· οἱ μέν εἰσι μεστοὶ ἰδεῶν· εἰς τούτους ἡ παραβολὴ τῶν λόγων, αἱ κρίσεις, οἱ συλλογισμοί, τὰ συμπεράσματα, οἱ ὑπολογισμοὶ τῶν συνεπειῶν γεννῶσι κατάστασιν ἐγκεφαλικὴν εἰς ἄκρον περίπλοκον οὕτως, ὥστε ἡ τάσις πρὸς ἐνέργειαν καὶ πραγμάτωσιν μιᾶς ὡρισμένης ἰδέας παρεμποδίζεται. Οἱ ἄλλοι εἰσὶ πτωχοὶ ἰδεῶν. Ἐὰν ἐνεργῶσι, πράττουσι τοῦτο λίαν χαλαρῶς καὶ μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ ἀντιμετωπίσωσιν ἀσθενεστάτην ἀντίστασιν. Ἡ ἀπόφασίς τως δυσκόλως καταντᾷ εἰς ἐκλογήν, καὶ ἡ ἐκλογὴ ἔτι δυσκολώτερον πρὸς πρᾶξιν». Τὸ ἀναποφάσιστον τῶν θελήσεων τούτων ἐκδηλοῦται ὁσάκις προσφέρεται αὐτοῖς ἡ ἐκλογὴ μεταξὺ δύο ἢ περισσοτέρων πραγμάτων. Πρόκειται

νὰ ἀσπασθῇ τις ἓν ἐπάγγελμα. Ἀλλὰ ποῖον ; Πρόκειται νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ δύο θέσεων, ὧν ἑκατέρα ἔχει τὰς ὠφελείας της, ἀλλὰ καὶ τὰς δυσχερείας της. Ποίαν τῶν δύο νὰ ἐκλέξῃ ; Τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ κρατοῦσιν αὐτὸν ἐκκρεμῆ καὶ ταλαντεύουσι μεταξὺ τοῦ ναὶ καὶ τοῦ ὄχι, καὶ ἡ αἰώρα αὕτη τὸν δεικνύει ἀνεπιτήδειον διὰ τὸν πρακτικὸν βίον. Ἐπιθυμεῖ νὰ ἀσχολῆται τις περί τι καὶ συγχρόνως νὰ μὴ ἀσχολῆται· εὐχαριστεῖται νὰ προσκαλῇ τις αὐτὸν εἰς σπουδαίας ὑποθέσεις, ἀλλὰ θὰ ἠὐχαριστεῖτο, ἐὰν ἄφινεν αὐτὸν ἥσυχον. Θὰ ἐθεώρει ἑαυτὸν εὐτυχῆ, ἐὰν τῷ ἐνεπιστεύετό τις ὑψηλήν τινα ἀποστολήν, καὶ ἐντοσούτῳ θὰ ἐπεθύμει νὰ μὴ τῷ ἐμπιστευθῶσι τοιαύτην. Κλίνει νὰ δώσῃ τὴν παραίτησίν του, ἀλλ' ἐλπίζει συγχρόνως, ὅτι δὲν θὰ γείνῃ δεκτή. Ὑψηλὴν θέσιν κατέχων ἐν τῇ Πολιτείᾳ πρόκειται νὰ δώσῃ γνώμην περὶ σπουδαιοτάτων αὐτῆς συμφερόντων· ἀμφιρρέπει, καὶ γίνεται ἕρμαιον τῆς θελήσεως ἄλλων. Πόσοι γάμοι ἔμειναν ἀνεκτέλεστοι, διότι τὴν τελευταίαν ὥραν ἔλειψε τὸ θάρρος ἐκ τοῦ ἑνὸς τῶν ἐνδιαφερομένων ! Τὸ ἀναποφάσιστον δύναται νὰ μᾶς καταδιώκῃ μέχρι καὶ κατόπιν τῆς ἐκτελέσεως ὑπὸ τὴν μορφὴν μεταμελείας. Πολλάκις θὰ ἔδιδέ τις τὸ πᾶν, ἐὰν ἠδύνατο νὰ ὀπισθοχωρήσῃ, νὰ ἀποσύρῃ τὴν ἐπιστολήν, ἣν μόλις ἔρριψεν εἰς τὸ ταχυδρομεῖον, νὰ ἀνακαλέσῃ τὸν λόγον του, νὰ παλινῳδήσῃ ἐπί τινα ὑπόθεσιν ἐμπορικὴν καὶ ἐν γένει νὰ μεταβάλῃ γνώμην.

Ἑτέρα τάξις ἀσθενῶν θελήσεων εἶνε αἱ μαλακαὶ καὶ ἐνδοτικαὶ θελήσεις, θελήσεις κήριναι. Αὗται ὑπείκουσι, δὲν ἀνθίστανται· δέχονται τὸν τύπον ὡς ὁ κηρός, καὶ ὁ τύπος μετ' ὀλίγον ἐξαφανίζεται. Αἱ μαλακαὶ θελήσεις μεταβάλλονται ὡς ὁ ἄνεμος· πολλῶν τὰς γνώμας ἀκούουσι, δέχονται δὲ τὴν τοῦ τελευταίου λαλοῦντος. Τοιούτων θελήσεων παράδειγμα ἔχομεν τοὺς ἐκλογεῖς τῶν αἱρετῶν ἀρχόντων, οἵτινες μὴ ἔχοντες ἰδίαν θέλησιν ζητοῦσιν ἕνα ἀρχηγὸν ἵνα ἄγῃ καὶ φέρῃ αὐτούς. Ὑπάρχει τι εὐμεταβλητότερον τοῦ ὄχλου ; Οὗτος σύγκειται ἐξ ἀτόμων, ἅτινα δίδουσι τὸ σύνθημα μεταξύ των, καὶ σήμερον μὲν φωνάζουσιν «Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος», αὔριον δὲ «Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν». Ἡ ἀσθένεια τῆς θελήσεως μετρεῖται κατὰ λόγον τῆς δυνάμεως τῆς φωνῆς. Ἡ μεγάλη θέλησις εὐκόλως ὑποκύπτει εἰς τὸ θάμβος καὶ εἰς τὴν ἔκπληξιν, ἅπερ δὲν δίδουσιν εἰς αὐτὴν καιρὸν νὰ κρατηθῇ ὑπὸ τοῦ λογικοῦ καὶ παραδίδεται εἰς τὸ ψεῦδος.

Ὑπολείπονται αἱ ῥᾴθυμοι καὶ ἀδρανεῖς θελήσεις. Ἡ ῥᾴθυμος θέλησις γνωρίζει καὶ βλέπει ἐκεῖνο, ὅπερ ἔπρεπε νὰ πράξῃ, ἀλλ' ἀρνεῖται νὰ τὸ πράξῃ. Διατί ; διότι τὸ ἐσωτερικὸν ἐλατήριον ταύτης ἀκινητεῖ. Ὑπόκειται ἡ τοιαύτη θέλησις εἰς τὸν νόμον τῆς ἀδρανείας. Δὲν θὰ ἐζήτει βέβαιά τι βέλτιον τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος, ἀλλὰ θὰ προετίμα, ἵνα ἡ ἐκπλήρωσις αὕτη γείνῃ μηχανικῶς χωρὶς προσωπικῆς ἐπεμβάσεως. Τὸ πράττειν τὴν δυσαρεστεῖ· τῇ εἶνε ἐπίπονον νὰ κάμῃ ἓν βῆμα, νὰ ἀνοίξῃ κἂν τὸ στόμα, ὅπως ἐκφέρῃ γνώμην. Εἴδός τι λανθανούσης παραλύσεως κατέχει αὐτήν. Εἰς τοὺς κεκτημένους τοιαύτην θέλησιν αἱ τέρψεις τοῦ βίου περιορίζονται εἰς τὸ νὰ καταναλίσκωσι τὸν χρόνον των εἰς τὰ καταγώγια τῆς ἀργίας ῥοφῶντες ἐν μακαριότητι τὸν ναργιλὲν, μανθάνοντες τὰ νέα, καὶ ἂν γνωρίζωσιν ἀνάγνωσιν διερχόμενοι νωχελῶς τὰς στήλας τῶν ἐφημερίδων.

Παρετηρήθη ὑπὸ πολλῶν ψυχολόγων, ὅτι ἡ φυσικὴ κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἡ ὀκνηρία, καὶ ὅτι ἂν μὴ ὑπῆρχεν ἡ ἀνάγκη, θὰ ἀπέφευγεν ὁ ἄνθρωπος τὴν ἐργασίαν ὡς κατάραν. Ὁλόκληροι λαοὶ ἀπεχθάνονται τὴν ἐργασίαν καὶ θεωροῦσιν ὡς ὄνειδος. Οἱ κάτοικοι τῶν πλείστων χωρῶν τῆς Ἀνατολῆς φρίσσουσιν ὑπὸ τὸν ζυγὸν ἐργασίας κανονικῆς. Τὸ κύριον κώλυμα πρὸς ἐκπολιτισμὸν τῶν μαύρων εἶνε ἡ ἀποστροφή, ἣν τοῖς ἐμπνέει ἡ ἐργασία. Ὁ ἄγριος εἶνε οὐσιωδῶς ὀκνηρός, καὶ ὁ ὀκνηρὸς γίνεται ἄγριος, καθὼς τοὐναντίον ἐργασία καὶ πολιτισμός, ἢ πολιτισμὸς καὶ ἰσχυρὰ θέλησις εἶνε συνώνυμα. Τὸ κοινωνικὸν ζήτημα, τὸ τοσοῦτον περίπλοκον, εἶνε ζήτημα ἐργασίας καὶ θελήσεως. Πρέπει οἱ ἄνθρωποι, οἱ ἔχοντες θέλησιν, νὰ θυσιάζωνται χάριν τῶν μὴ ἐχόντων ; Οἱ μὴ ἔχοντες θέλησιν νὰ ἐργασθῶσιν ὀχυροῦνται ὄπισθεν τοῦ «δὲν δύναμαι». Φροντίζουσι δὲ νὰ σῴζωσι τὴν τιμήν των αἰτιώμενοι μᾶλλον τὰ πράγματα ἢ τὴν θέλησιν. Εἶνε, λέγουσι, θύματα τῶν περιστάσεων. Ἁρπάζουσι δηλονότι ἓν ἀληθὲς συμβεβηκός, τὴν πίεσιν τῶν περιστάσεων, ὅπως μεταποιήσωσιν αὐτὸ εἰς νόμον καὶ εἰς κανόνα, ὑφ' ὃν ὑποβάλλονται δῆθεν ἀκουσίως.

Πραγματευθέντες περὶ τῶν διαφόρων θελήσεων, ἃς ἡ καθημερινὴ πεῖρα μᾶς δεικνύει, ἐξετάζομεν ἤδη τὰ περὶ τοῦ σκοποῦ αὐτῶν.

Πρὸς τί ἡ ἀνάγκη ἰσχυρᾶς θελήσεως ; Τὸ θέλειν διὰ τὸ θέλειν οὐδὲν θέλγητρον παρέχει ἡμῖν. Πρὸς τί ἡ ἐπίμονος ἐργασία καὶ ταλαιπωρία τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος ἄνευ ὡρισμένου σκοποῦ ; Ἐν τῷ ὁρμᾶσθαι πρὸς τὸ θέλειν ἀπαιτεῖται ἰδέα τις σταθερὰ διευθύνουσα τὰς ἐνεργείας τῆς θελήσεως. Δὲν δύναταί τις νὰ θέλῃ χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τί θέλει καὶ διατί τὸ θέλει. Ἡ διευθύνουσα αὕτη ἰδέα παραγομένη οὐχὶ ἐκ τῶν αἰσθήσεων, οὐδὲ ἐκ τοῦ καθαροῦ λόγου, εἶνε ἰδιάζουσά τις δύναμις, ἥτις ὀνομάζεται πίστις. Ἡ δύναμις αὕτη ὁπλίζει τὴν θέλησιν καὶ διευθύνει αὐτὴν εἰς τὸν σκοπόν, εἰς ὃν πρέπει νὰ τείνῃ. Ἄνευ πίστεως οἱασδήποτε ἡ θέλησις δὲν βραδύνει νὰ παραδώσῃ

τὰ ὅπλα ἢ νὰ καταλήξῃ εἰς αὐτοκτονίαν. Παρατηρήσατε ποίαν ἐνέργειαν ἐμβάλλει ἡ πίστις εἰς ἄνθρωπον, ὅστις κατέχεται ὑπ' αὐτῆς, πῶς ἡ θέλησίς του φλέγεται, κινεῖται, ἐργάζεται. Ἔσο ἄνθρωπος μιᾶς ἰδέας· παραδόθητι εἰς αὐτήν, ἔχε πίστιν εἰς αὐτήν, πίστευσον αὐτὴν ὡς ὡραίαν, ἀληθῆ, ὠφέλιμον, γόνιμον· ἔχε πίστιν οἱανδήποτε, πολιτικήν, ἐπιστημονικήν, θρησκευτικήν, κοινωνικήν· θὰ ἔχῃς τὴν ἱκανότητα ἀποστόλου. Ὁ ἄνθρωπος καθ' ἑαυτόν, λέγει σοφός τις, ὁμοιάζει πρὸς ἀερόστατον, ὅπερ καθ' ἑαυτὸ δὲν εἶνε εἰμὴ ἓν μέγα ῥάκος, τοῦ ὁποίου τὸ μεγαλεῖον, ἡ ὡραιότης καὶ ἡ δύναμις ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ ἀερίου, ὑφ' οὗ πληροῦται. Ἐὰν ἔχῃς τὸ ἐμπνέον ἀέριον, ἤτοι τὴν πίστιν, θὰ ἀνυψωθῇ τὸ ἀερόστατόν σου εἰς τὰ ὑπερκόσμια. Θὰ ἴδῃς τὴν θέλησίν σου κινουμένην, καὶ ἀμέσως σπουδαί, προσπάθειαι, ἐπιχειρήσεις, ἐφευρέσεις, ἀνακαλύψεις, περιηγήσεις, θυσίαι, τὰ πάντα ἔσονται δυνατά. Οἱ μεγάλοι ἄνδρες τῆς ἱστορίας, οἱ διάσημοι στρατηγοί, οἱ περιφανεῖς ἐπιστήμονες, οἱ γενναῖοι θαλασσοπόροι, οἱ μεγαλόνοοι πολιτικοί, οἱ ἔξοχοι καλλιτέχναι εἰς τὴν πίστιν αὐτῶν ὀφείλουσι τὴν ἐπιτυχίαν τῶν μεγαλουργημάτων των.

Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν διαφόρων εἰδῶν τῆς πίστεως ἡ θρησκευτικὴ πίστις κέκτηται μᾶλλον τὴν δύναμιν τῆς ἐμπνεύσεως καὶ τῆς ἀποφασιστικότητος. Αὕτη περιβάλλει καὶ ἐνστερνίζεται πάντα ἄνθρωπον καὶ ἀνήκει εἰς ἅπασαν τὴν ἀνθρωπότητα. Αὕτη δημιουργεῖ ἐν τῇ ψυχῇ τὴν ἑνότητα καὶ συναρμογὴν τῶν δυνάμεων τῶν ἀναγκαίων πρὸς ἐνεργὸν κυβέρνησιν καὶ διευθέτησιν τοῦ βίου. «Ἑνός ἐστι χρεία» εἶπεν Ἐκεῖνος, ὅστις ἦν ὁ σαρκωθεὶς λόγος τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ μέγιστος τῶν ἀποστόλων του, ὁ Παῦλος, ἐκήρυττεν εἰς τὰ ἔθνη ὡσαύτως ἕνα καὶ μόνον «Οὐ γὰρ ἔκρινα τοῦ εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον». Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἠγωνίσθη ἡρωϊκῶς μέχρι θανάτου. Τέρατα καὶ σημεῖα ἔδειξεν ἡ κραταιὰ αὐτοῦ θέλησις κινουμένη ὑπὸ τῆς πίστεως. «Ἐλεύθερος ὢν ἐκ πάντων, λέγει, πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω· ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος, ἵνα κερδήσω ἀνόμους· ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω..... Ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολλάκις· τρὶς ἐρραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρὶς ἐναυάγησα, νυχθημερὸν ἐν τῷ βυθῷ πεποίημαι. Ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι». Ὁ μεγαλοπρεπὴς τίτλος «ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ», ὁ δοθεὶς εἰς τοὺς ἥρωας τῆς πίστεως, δεικνύει τὴν ἑνότητα τῶν ψυχικῶν αὐτῶν δυνάμεων, ἐξ ἧς ἐπήγασαν τὰ μεγαλουργήματά των, καὶ τὴν πρώτην πηγήν, ἐξ ἧς ἀπέρρευσεν ἡ ἑνότης αὕτη, τὴν πίστιν δηλονότι. Ἂς μὴ ἐκπληττώμεθα ἐκ τῶν θαυμασίων ἐνεργειῶν τῆς θελήσεως τοῦ Λουθήρου, τοῦ Λίβιγκστον, τοῦ Γόρδωνος καὶ τοῦ Γεωργίου Μυλλέρου. Τὰ ἔργα αὐτῶν ἐξηγοῦσι τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου ῥηθὲν εἰς τοὺς μαθητάς του· «Ἐὰν ἔχητε πίστιν, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ, μετάβηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται· καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν». Πίστις δὲ καὶ θέλησίς εἰσι συμφυῆ καὶ ἀλληλένδετα οὕτως, ὥστε ἡ πίστις προδιαθέτει τὴν θέλησιν διά τινος προαισθήματος πρὸς τὴν εὕρεσιν τῆς ἀληθείας τῶν πραγμάτων, ἥτις δὲν εἶνε ἔτι ἀποκεκαλυμμένη. Ἵνα ἐνεργήσῃ τις ἀποτελεσματικῶς, πρέπει πρότερον νὰ πιστεύσῃ· ἵνα δὲ πιστεύσῃ, πρέπει νὰ θελήσῃ νὰ ἀποφασίσῃ καὶ πεισθῇ περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἐνεργειῶν του. Εἶνε ἀδέξιος διὰ τὸν πρακτικὸν βίον ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις θέλει νὰ ἐνεργῇ πάντοτε ἐν πληρεστάτῃ ἐπιστημονικῇ βεβαιότητι διατελῶν. Ἡ δὲ ἐκ τῆς πίστεως δρᾶσις τῆς θελήσεως εἶνε πολὺ θερμοτέρα καὶ ἀποτελεσματικωτέρα τῆς ἐκ τῆς γνώσεως πηγαζούσης. Εἷς τῶν νεωτέρων θεολόγων διηγεῖται, ὅτι ἡμέραν τινὰ εἰσῆλθεν εἰς τὸ γραφεῖόν του ἄνθρωπός τις κρατῶν ἀπὸ τῆς χειρὸς τριετὲς κοράσιον. Μελαγχολία τις ἐπεκάθητο ἐπὶ τοῦ προσώπου του· ἦτο ἡ στιγμή, καθ' ἣν ἐπρόκειτο νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ τὴν Ἀμερικήν, καὶ προσῆλθεν ὅπως ζητήσῃ ἓν ἀντίτυπον τῆς ἁγίας Γραφῆς. Ὁ θεολόγος τῷ ἔδωκε τὸ αἰτούμενον. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ἱκετευτικῶς τῷ λέγει· «Θὰ λάβετε προσέτι τὴν καλωσύνην νὰ μοὶ εὕρητε τὸ χωρίον, ὅπερ ἀπήγγειλα κατὰ τὴν τελετὴν τῆς διαβεβαιώσεώς μου (confirmation). Εἶνε ἀληθὲς ὅτι τὸ γνωρίζω ἀπὸ στόματος, καὶ τὸ ἀπήγγειλεν ἐν συγκινήσει, ἀλλ' ἐπιθυμῶ νὰ λάβω ἀκριβῆ γνῶσιν τούτου διὰ τῆς ἀναγνώσεως. Ἰδού το, ἀπαντᾷ ὁ θεολόγος: «Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας». Ἀφοῦ τῷ ἐδείχθη ἔθεσε μετὰ προσοχῆς ἐπὶ τοῦ μέρους ἐκείνου τῆς Γραφῆς τὸν δάκτυλον καὶ ἀνέγνωσε βραδέως τὸ χωρίον χωρὶς παντάπασι νὰ συγκινηθῇ. Εὐχαριστήσας δὲ τὸν διδάσκαλον ἀπῆλθε. Πόθεν ὅμως ἡ μετὰ ψυχρότητος ἀνάγνωσις; Ἐκ τοῦ ὅτι ἡ μὲν ἀπὸ στόματος ἀπαγγελία προήρχετο ἐκ τῆς πίστεως, ἐκ τῆς καρδίας, ἡ δὲ κατὰ γράμμα ἀνάγνωσις ἐκ τῆς γνώσεως, ἐκ τοῦ νοῦ.

Εἰς τοὺς μὴ δυναμένους νὰ ἔχωσι πίστιν παρετηρήθη, ὅτι ἡ ἀδυναμία των αὕτη εἶνε φυσική τις ἀνεπιτηδειότης εἰς τὸ πιστεύειν, εἶνε παραίτησις οὕτως εἰπεῖν, ἣν δίδει τις ἀπὸ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ πιστεύειν. Πρόχειρον παράδειγμα τῆς ἀργίας ταύτης τῆς θελήσεως παρέχεται ἡμῖν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ῥενάν. Οὗτος καὶ ᾐσθάνετο ἑαυτὸν καὶ ὡμολόγει ὅτι ἦτο ἀνίκανος γενναίας

τινὸς ἀποφάσεως περὶ τὰ ἀμφίβολα αὐτοῦ διανοήματα, τὰ πηγάζοντα ἐκ τῆς ἀπιστίας. Οὐδέποτε παρὰ τῷ Ῥενὰν ἡ ἠθικὴ θέλησις ὑπῆρξεν ἰσχυρά· οὐδέποτε ἐδημιουργήθη τι ἐν τῇ ψυχῇ του δι' ἐσωτερικῆς τινος ἐνεργείας κεντρικῆς, ἐνεργείας ἐξ ὑποκειμένου. Ἡ διάνοια αὐτοῦ ὑποτάσσεται εἰς τοὺς κανόνας τῆς κατ' ἀντικείμενον κριτικῆς, ἢ τῆς ἀχαλινώτου φαντασίας. Αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ἀποφαίνεται, ὅτι τὰ προσκόμματα τῆς διαδόσεως τῆς διδασκαλίας του καὶ τῶν σωτηρίων ἐνεργειῶν του αἰτίαν εἶχον τὴν ἀπιστίαν τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες δὲν ἠθέλησαν νὰ κατισχύσῃ τὸ νέον κήρυγμα τῶν ἐθνικῶν προλήψεων καὶ νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς αὐθεντίαν, ἥτις προσεκάλει, δὲν διέταττεν οὐδὲ παρεβίαζε τὴν θέλησιν.

Ἀλλὰ πλὴν τοῦ κινήτρου τῆς πίστεως ὑπάρχει καὶ ἕτερον πλησιέστατον τούτῳ, ὅπερ τὰ μάλιστα συνεργεῖ πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς θελήσεως. Εἶνε τοῦτο ἡ ἀγάπη. Ἡ πίστις χωριζομένη τῆς ἀγάπης γεννᾷ τέρατα. Μαρτυροῦσι τοῦτο αἱ κακουργίαι καὶ φρικαλεότητες τοῦ φανατισμοῦ καὶ τὰ εἰδεχθῆ τερατουργήματα τῆς Ἱερᾶς ἐξετάσεως. Ἡ ἀγάπη ἡνωμένη μετὰ τῆς πίστεως ἐμπνέει εἰς τὴν θέλησιν τὰς εὐγενεστέρας ὁρμάς, τὰς ὑπερανθρώπους θυσίας, τὴν αὐταπάρνησιν. «Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ἔλεγεν ὁ ἥρως τοῦ χριστιανισμοῦ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός». Ἡ θέλησις ἐνδελεχῶς βοηθουμένη ὑπὸ τῆς ἀγάπης, συνημμένως τῇ πίστει, εὑρίσκει ἐν ἑαυτῇ τὰ ἀναγκαῖα στοιχεῖα, δι' ὧν δύναται νὰ τρέφῃ τὴν ἱερὰν ἐκείνην φλόγα, ἐξ ἧς διαθερμαίνονται τὰ αἰσθήματα, τὰ γεννῶντα πᾶν ὅ,τι μέγα ἐνεργεῖται εἰς τὴν πρόοδον καὶ βελτίωσιν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ δεξιότης λοιπὸν καὶ ἡ διαύγεια τῆς θελήσεως δὲν ἀρκοῦσιν, ὅπως αὕτη προβῇ εἰς πραγμάτωσιν ὑψηλῶν βουλευμάτων. Εἶνε ἀνάγκη νὰ διατηρῆται σταθερὰ καὶ ἀποφασιστική. Ἀλλὰ τὴν σταθερότητα καὶ ἀποφασιστικότητα γεννᾷ ἡ πίστις ἐνεργουμένη διὰ τῆς ἀγάπης.

Ἐν Σύρῳ. Δ. Μαρινος

ΓΝΩΜΑΙ

ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ

Τὸ μὲν τίκτειν ἀνάγκης ἔργον ἐστί, τὸ ἐκτρέφειν δὲ φιλοστοργίας.

Δίων ὁ Χρυσόστομος

Ἐν τῇ ἠθικῇ ὡς ἐν τῇ τέχνῃ ὁ λόγος εἶνε μηδέν, τὸ πᾶν εἶνε τὸ ἔργον. **Ρενὰν**

Τὸ μέλλον τοῦ παιδίου εἶνε πάντοτε ἔργον τῆς μητρὸς αὐτοῦ. **Ναπολέων Α'**

Τέκνον ἀχάριστον εἶνε στόμα δάκνον τὴν χεῖρα ἥτις φέρει εἰς αὐτὸ τὴν τροφήν.

Σαικόσπηρος

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΓΛΟΥΚ [1]

Ο ΑΝΑΜΟΡΦΩΤΗΣ ΤΟΥ ΜΕΛΟΔΡΑΜΑΤΟΣ

Ἰδίως δ' ἔφθασεν εἰς τὸ ζενὶθ ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν Γλουκιστῶν, ὅτε μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου χρόνου ἀνεβιβάσθη ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ ἡ «Ἰφιγένεια» τοῦ ἀτρομήτου Πιτσίνη, ἥτις οἰκτρῶς ἀπέτυχεν ἐξ αἰτίας πρὸ πάντων τῆς πρώτης ὑψιφώνου· διότι αὕτη ἐνόμισε καλόν, ὡς φαίνεται, καὶ ἐνθαρρυντικόν, πρὸ τῆς ἐνάρξεως νὰ θυσιάσῃ εἰς τὸν Βάκχον, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐμπνευσθεῖσα πέραν τοῦ δέοντος κατῄσχυνε τὸ πρόσωπον τῆς Ἰφιγενείας κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε δικαίως οἱ ἀντίπαλοι ἔγραφον τὴν ἐπιοῦσαν ὅτι αὕτη δὲν ἦτο «Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις», ἀλλ' «Ἰφιγένεια ἐν Καμπανίᾳ».

Ἡ «Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις» ὑπὸ μουσικὴν ἔποψιν ἐξεταζομένη δὲν διαφέρει οὐσιωδῶς τῶν λοιπῶν τοῦ μουσουργοῦ ἀριστουργημάτων. Ὁ μόνος νεωτερισμὸς εἶναι ὅτι ἀντὶ τοῦ λαοῦ εἰσάγει ὁ Γλοὺκ πανταχοῦ τὰς ἱερείας, τῶν ὁποίων τὰ χορικὰ ᾄσματα δίδουσιν εἰς τὸ μελόδραμα λειτουργικήν τινα χροιάν. Καὶ αὐταὶ δὲ αἱ ἰδιαίτεραι μελῳδίαι (aria) δὲν ἐκφράζουσι τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ψυχικοῦ πάθους, ἀλλ' ἀπεικονίζουσι τὴν ψυχικὴν διάθεσιν.

Ἡ ἀρχὴ τοῦ μελοδράματος, ὅπερ στερεῖται τῆς λεγομένης εἰσαγωγῆς, λαμπρότατα ζωγραφίζει τὴν τρικυμίαν, ὑπὸ τῆς ὁποίας τὸ πλοῖον τοῦ Ὀρέστου καταρρίπτεται εἰς τὰ παράλια τῆς Ταυρικῆς χώρας, ἤτοι τῆς σημερινῆς Κριμαίας. Ἡ σκηνὴ παριστᾷ τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος ἐν τῇ ζωγραφικωτάτῃ ἐκείνῃ καὶ καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην μοναδικῇ τοποθεσίᾳ, ἐν ᾗ σήμερον εὑρίσκεται ἡ μονὴ τοῦ ἁγίου Γεωργίου πλησίον τῆς Σεβαστουπόλεως, ἥτις πρό τινος χρόνου ὡς γνωστὸν ἐώρτασε τὴν χιλιετηρίδα ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως. Θαυμασίως τὴν βαθμηδὸν κατευναζομένην θύελλαν ἀκολουθεῖ τὸ κατανυκτικὸν τῶν ἱερειῶν ᾄσμα καὶ ἡ θερμὴ δέησις τῆς Ἰφιγενείας, ἥτις μετὰ τὴν ἐπελθοῦσαν πλήρη γαλήνην ἐν τῇ φύσει διηγεῖται μετέπειτα εἰς τὰς ὁμοιοπαθεῖς ἀκολούθους αὐτῆς γραφικώτατα συνοδευομένη ὑπὸ τῆς ὀρχήστρας ὄνειρόν τι, τὸ ὁποῖον διετάραξε τὴν ἡσυχίαν τῆς καρδίας αὐτῆς ἕνεκα νέων δυστυχημάτων ἐνσκηψάντων εἰς τὸν πατρικὸν αὐτῆς οἶκον καὶ διήγειρεν ἐκ νέου τὴν νοσταλγίαν καὶ τὸν πόθον ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τῆς βαρβαρικῆς αἰχμαλωσίας. Ἀλλ' ὁ ἄρχων τῆς χώρας προαισθανόμενος ἀπαίσιόν τι διακόπτει καὶ παρακαλεῖ τὴν Ἰφιγένειαν νὰ δεηθῇ ὑπὲρ αὐτοῦ, τὸ δὲ πλῆθος τῶν Σκυθῶν ὑπομιμνήσκει τὴν πικρὰν πραγματικότητα. Ὁ Ὀρέστης καὶ ὁ ἀχώριστος φίλος

[1] Τέλος· ἴδε σελ. 298.

Πυλάδης ριφθέντες ἐκεῖ ὑπὸ τῶν κυμάτων περιέπεσον εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ ὁδηγοῦνται πρὸ τοῦ βασιλέως. Ἐπειδὴ δ' ἀποποιοῦνται νὰ δώσωσιν εἰς τοῦτον πληροφορίας πόθεν εἶναι καὶ πόθεν ἔρχονται, καταδικάζονται νὰ θυσιασθῶσιν εἰς τὸν βωμὸν τῆς Ἀρτέμιδος. Δι' εὐχαριστηρίου ᾠδῆς τῶν Σκυθῶν περατοῦται ἡ πρώτη πρᾶξις. Ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ πράξει ἡ σκηνὴ παριστᾷ τοὺς δύο φίλους εἰς τὸ βάθος τοῦ ναοῦ ὡς αἰχμαλώτους, οἵτινες διὰ μελῳδικωτάτων ᾀσμάτων ἐγκωμιάζουσι τὴν φιλίαν. Εἶτα δὲ κατ' ἐντολὴν τοῦ ἄρχοντος, τοῦ Πυλάδου ἀποχωριζομένου, ἐκτυλίσσεται διὰ θαυμαστῆς τέχνης ἡ περίφημος ἐκείνη σκηνὴ τῆς μανίας τοῦ Ὀρέστου, ἐν ᾗ οὗτος φαντάζεται ὅτι εὑρίσκεται πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ Ἅδου καὶ καταδιώκεται ὑπὸ τῶν Ἐρινύων ὡς μητροκτόνος.

Ἡ σκηνὴ αὕτη καταδεικνύει, ὅτι ὁ μουσουργὸς κατὰ βάθος ἐγνώρισε τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν. Ἡ Ἰφιγένεια ἐμφανιζομένη ἀπαλλάττει μὲν τὸν δύστηνον νεανίαν ἀπὸ τῶν μαρτυρικῶν βασάνων, ἀλλ' αἱ πρὸς αὐτὸν ἀποτεινόμεναι ἐρωτήσεις προκαλοῦσι μεγίστην ταραχὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· διότι ὁ Ὀρέστης ἀγνοῶν ὅτι πρὸ αὐτοῦ ἵσταται ἡ ἰδία ἀδελφὴ διηγεῖται περίλυπος καὶ ἀποκαλύπτει τὸ ὀδυνηρὸν τέλος τοῦ πατρικοῦ οἴκου. Πένθιμον ᾆσμα λίαν ἐκφραστικὸν ἐπιθέτει πέρας καὶ εἰς τὴν δευτέραν πρᾶξιν. Ἐν δὲ τῇ τρίτῃ πράξει ἀποφασίζει ἡ Ἰφιγένεια τὸν ἕτερον τῶν νεαρῶν ξένων νὰ σώσῃ καὶ ν' ἀποστείλῃ ὡς ἀγγελιαφόρον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Κατ' ἀρχὰς ἐκλέγει μὲν τὸν Ὀρέστην, ἀλλ' οὗτος τὴν συνείδησιν ἔχων βεβαρημένην προτιμᾷ αὐτὸς νὰ θυσιασθῇ ἀντὶ τοῦ φίλου καὶ ἐκ τούτου ἐξυφαίνεται ἡ λαμπρὰ ἐκείνη διῳδία, ἐν ᾗ ἀπεικονίζεται εὐστοχώτατα ἡ περὶ φιλικῆς ἀφοσιώσεως ἄμιλλα, ἡ συγκινοῦσα καὶ τὰς λεπτοτάτας ἶνας τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας. Ὁ Ὀρέστης ἐν τέλει νικᾷ, ὁ δὲ Πυλάδης ἀποδιδράσκει. Ἐν δὲ τῇ τελευταίᾳ πράξει ἡ Ἰφιγένεια εὑρίσκεται εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὰ καθήκοντα αὐτῆς· διότι ἀπεφασίσθη μὲν ἡ θυσία τοῦ Ὀρέστου, πρὸς ἣν προσέρχεται καὶ ὁ χορὸς τῶν ἱερειῶν, ἀλλ' ἀναχαιτίζεται ὑπὸ μυστικῆς τινος δυνάμεως ἀπὸ τῆς πράξεως ταύτης. Εἶτα ἄρχεται ἡ σκηνὴ τῆς θυσίας, ἐν ᾗ ἡ Ἰφιγένεια καὶ ὁ χορὸς τῶν ἱερειῶν ᾄδουσι μεγαλοπρεπέστατον πρὸς τὴν Ἄρτεμιν ὕμνον «Σύ, ὦ θύγατερ τῆς Λητοῦς!», τὸν ὁποῖον ἡ ἀγγλικὴ ἐκκλησία βραδύτερον παρεδέχθη εἰς τὰς λειτουργικὰς ᾠδὰς αὐτῆς.

Ἐν τῇ τελευταίᾳ δὲ στιγμῇ τῆς θυσίας ὁ Ὀρέστης θρηνῶν προδίδει τὴν καταγωγήν του καὶ τότε οἱ ἀδελφοὶ λίαν συγκινητικῶς ἑορτάζουσι τὴν θλιβερὰν αὐτῶν συνάντησιν. Ἀλλ' ὁ ἄρχων Θόας πλησιάσας ἀπαιτεῖ τὴν θυσίαν τοῦ ξένου, ἣν πάσῃ δυνάμει ἀποκρούει ἡ Ἰφιγένεια. Ὅτε δ' ὁ Ὀρέστης ἀποκαλύπτεται, πρὸ τοῦ βασιλέως ἐμφανίζεται ὁ φίλος αὐτοῦ Πυλάδης, ἐν συνοδίᾳ πολλῶν Ἑλλήνων, ὅστις φονεύει τὸν τύραννον ἐντὸς τοῦ ναοῦ. Τὴν κορωνίδα εἰς τὸ ἔξοχον μελόδραμα ἐπιθέτει ἡ θεὰ Ἄρτεμις, ἥτις καθαρίζει ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν τὸν Ὀρέστην καὶ ἀποδίδει τὴν Ἰφιγένειαν ἐκ νέου εἰς τὴν φίλην πατρίδα.

Τοιοῦτον ὂν τὸ μελόδραμα κατέθελξεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὴν μουσικὴν σκηνὴν τῆς Γαλλίας καὶ μέχρι τοῦ νῦν κατακηλεῖ πάντας ἐκείνους τοὺς εὐτυχεῖς θνητούς, οἵτινες ἐξ αὐτηκοΐας ἐκτιμῶσι τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ. Ἀξιοσημείωτον δὲ εἶναι, ὅτι καθ' ὃν χρόνον ἐγίνοντο αἱ πρῶται δοκιμαὶ τοῦ μελοδράματος τούτου, ἐδημοσιεύθη ταυτοχρόνως καὶ τὸ ἀριστούργημα τοῦ Γκαῖτε «ἡ Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις».

Τὰ τελευταῖα τοῦ βίου ἔτη διήνυσεν ὁ Γλούκ, καταλιπὼν διὰ παντὸς τὴν πολυτάραχον πόλιν τῶν Παρισίων, ἐν Βιέννῃ ἀγαπώμενος καὶ τιμώμενος καὶ ὡς ἄνθρωπος καὶ ὡς ἀριστοτέχνης ὑπὸ πάντων. Ὁ οἶκος αὐτοῦ, καὶ ὁ ἐν τῇ πόλει καὶ ὁ ἐν τῇ ἐξοχῇ, ἦτο τὸ ἐντευκτήριον τῶν σπουδαιοτάτων ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Διότι οὐ μόνον ἐπιστήμονες ἄνδρες, ἔξοχοι ποιηταὶ καὶ μουσικοί, ἐν οἷς καὶ αὐτὸς ὁ ἀθάνατος Μόζαρτ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ αὐτοκράτορες ἐθεώρησαν ὡς ἰδίαν τιμὴν νὰ ἴδωσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ τὸν γηραιὸν μουσουργόν, ὅστις διὰ τῆς Μούσης ἐγένετο κυρίαρχος τῆς πεπολιτισμένης Εὐρώπης. Καὶ ὁ μέγας δὲ δοὺξ τῆς Ῥωσίας ὁ μετὰ ταῦτα αὐτοκράτωρ Παῦλος μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ δὲν ἀπηξίωσαν, ὅτε διέτριβον ἐν Βιέννῃ, νὰ προσαγορεύσωσι τὸν γηραιὸν ἄνδρα αὐτοπροσώπως ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.

Κάτοχος ὢν οὐχὶ εὐκαταφρονήτου περιουσίας ὁ Γλούκ, διότι ὁ μὲν αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν παρεῖχεν αὐτῷ ὡς συνθέτῃ τῆς αὐλῆς ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν ἐκ 2000 φιορινίων, ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἑτέραν χορηγίαν ἐκ 3000 λιβρῶν, ἐκτὸς τῆς ἀμοιβῆς ἣν ἔλαβε παρὰ τῆς Ἀκαδημίας τῆς Μουσικῆς ἐξ 20000 φρ., ἤλπιζεν ὅτι θὰ διέλθῃ ὁ μέγας ἀνὴρ εὐτυχὲς τὸ γῆρας. Ἀλλ' αἴφνης ἀποπληξία τις τῷ 1781 ἠπείλησε τὴν πολύτιμον αὐτοῦ ὕπαρξιν. Καὶ ἀνέλαβε μὲν ἐκ ταύτης βαθμηδὸν διὰ τῆς χρήσεως μεταλλικῶν ὑδάτων, νοσηλευόμενος ὑπὸ τῆς ἀφωσιωμένης αὐτοῦ συζύγου, ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν τριῶν ἐτῶν προσεβλήθη ἐκ δευτέρου καὶ ἀπώλεσε τὴν χρῆσιν τοῦ δεξιοῦ βραχίονος καὶ τῆς δεξιᾶς κνήμης. Τρίτη προσβολὴ γενομένη τῇ 15 Νοεμβρίου τοῦ 1787 ἐπήνεγκε τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου καὶ ἐξόχου τέκνου τῆς Μουσικῆς.

Τὴν τρίτην ἡμέραν μετὰ τὸν θάνατον ἐτάφη ὁ Γλούκ μετὰ τῶν τῇ δόξῃ αὐτοῦ προσηκουσῶν τιμῶν ἐν Βιέννῃ παρακολουθηθεὶς ὑπὸ πλείστων ἐκ πάσης τάξεως φίλων εἰς τὴν τελευταίαν αὐτοῦ κατοικίαν. Ἡ ἐπιζήσασα τεθλιμμένη σύζυγος ἐκόσμησε τὸν τάφον διὰ πολυτελοῦς μνημείου κατὰ τὸν ῥυθμὸν τῶν χρόνων ἐκείνων. Μετὰ παρέλευσιν δὲ 60 ἐτῶν ὁ πολλαχῶς φθαρεὶς λίθος ἀντικατεστάθη δι' ἑτέρου ἐξόχου μνημείου δαπάνῃ τῶν θαυμαστῶν τοῦ ἀθανάτου μουσουργοῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀναγινώσκεται τὸ βραχὺ μέν, ἀλλ' ἐπιτυχὲς ἐπίγραμμα:

«Ἐνταῦθα κεῖται εἷς χρηστὸς γερμανός, ἔγθερμος χριστιανός, πιστὸς σύζυγος, ὁ ἱππότης Χριστοφόρος Γλούκ, ὁ μέγας δημιουργὸς τῆς ὑψηλῆς τέχνης. Ἐτελεύτησε τῇ 15 Νοεμβρίου 1787».

Ἀλλὰ τὸ ἀξιοπρεπέστατον καὶ ἀίδιον μνημεῖον ἵδρυσεν ἑαυτῷ αὐτὸς ὁ Γλούκ διὰ τῶν ἐξόχων καὶ ἐπιβλητικῶν ἀριστουργημάτων αὐτοῦ, ἅτινα εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, ἐφ' ὅσον ὑφίσταται ἡ ἰδέα τοῦ καλοῦ καὶ ὑψηλοῦ, ἀσφαλίζουσι τιμητικὴν θέσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Γλούκ ἐν τῇ χορείᾳ τῶν πρώτων καὶ μεγίστων ἀνδρῶν τοῦ ἔθνους ἐκείνου, ὅπερ ὑπερηφάνως ὀνομάζει αὐτὸν τέκνον του.

Ἐν Ὀδησσῷ. Α. Μ.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑΙ ΠΡΟΟΔΟΙ

ΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ
ΤΩΝ ΑΓΓΛΙΚΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΩΝ

Τὸ ἄριστον τῶν ἀγγλικῶν Διδασκαλείων εἶνε τὸ Borough—Road Cogelle. Ὅπως εἰσαχθῇ τις εἰς τοῦτο ὡς μαθητὴς πρέπει νὰ ἔχῃ διατελέσει ἐπὶ τετραετίαν «μαθητευόμενος διδάσκαλος», δηλαδὴ βοηθὸς δημοδιδασκάλου καὶ νὰ ὑποστῇ εὐδοκίμως τὰς εἰσιτηρίους ἐξετάσεις.

Εἰσάγεται λοιπὸν εἰς τὸ Διδασκαλεῖον ἔχων ἡλικίαν 19—20 ἐτῶν καὶ διέρχεται ἐν αὐτῷ δύο ἔτη— ἢ τρία ἂν κριθῇ ἄξιος— ἵνα καταρτισθῇ ὡς διδάσκαλος, ἀλλ' ἵνα συμπληρώσῃ τὴν παίδευσιν καὶ τὴν ἀνατροφήν του. Ὥστε ἐξ αὐτῆς τῆς βάσεως τὰ ἀγγλικὰ Διδασκαλεῖα εἶνε ὅλως διάφορα τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις εὐρωπαϊκαῖς χώραις καὶ παρ' ἡμῖν.

Τὸ Διδασκαλεῖον κεῖται ἐν ἐξοχῇ, ἔχει μακρὰν τοῦ Λονδίνου καὶ ἐγγύτατα δύο σιδηροδρομικῶν σταθμῶν. Τὸ οἰκοδόμημα εἶνε ἐπιβλητικὸν τὴν θέαν, νεόκτιστον, μὲ μεγάλα ᾠοειδῆ παράθυρα καὶ μαρμάρινον περιστύλιον, περιστοιχίζεται δὲ ὑπὸ χλοεροῦ κήπου.

Ὁ μαθητὴς εἰσερχόμενος μανθάνει πρῶτον τὰ καθ' ἕκαστα τοῦ ἐσωτερικοῦ σχεδίου: εἰς ποίαν πτέρυγα εἶνε τὰ ἐνδιαιτήματα τοῦ διευθυντοῦ, ποῦ κεῖνται τὰ δωμάτια τῶν ἐπιμελητῶν, διὰ τίνος ἀλφαβητικοῦ στοιχείου καθορίζεται ἑκάστη αἴθουσα διδασκαλίας ἢ μελέτης. Ὁδηγεῖται τέλος εἰς τὸ ἰδιαίτερον δωμάτιον, τὸ ὁποῖον ἡ διεύθυνσις προσδιώρισεν ὡς κατοικίαν του. Τὸ δωμάτιον τοῦτο εἶνε μικρὸν ὡς κελλίον καὶ λιτότατα διεσκευασμένον· ἔχει ὅμως πλήρη ἐλευθερίαν νὰ τὸ διακοσμήσῃ διὰ βιβλίων, εἰκόνων, φωτογραφιῶν, κομψοτεχνημάτων. Προσέτι ἔχει τὸ δικαίωμα ἐν ἡμέρᾳ ἑορτῆς τοῦ Διδασκαλείου νὰ δεχθῇ ἐκεῖ ἐπισκέψεις τῶν φίλων του καὶ τῆς μνηστῆς του ἀκόμη, ἂν εἶνε μεμνηστευμένος.

Κατὰ τὰς ἐργασίμους ἡμέρας δὲν ἀνέρχεται εἰς τὸ δωμάτιόν του ὁ μαθητὴς ἢ μόνον τὴν νύκτα καὶ καθ' ὡρισμένας ὥρας ἐπ' ὀλίγον. Δὲν ἔχει δὲ καμμίαν φροντίδα περὶ τοῦ καθαρισμοῦ καὶ τῆς διευθετήσεως, ὅπως εἰς ἄλλων ἐπικρατειῶν Διδασκαλεῖα. Ἡ ὑπηρεσία αὕτη θεωρεῖται ὅλως ταπεινωτικὴ διὰ τὸν μέλλοντα διδάσκαλον τῆς ἀγγλικῆς νεότητος καὶ εἶνε ἀνατεθειμένη εἰς τὸ προσωπικὸν τοῦ Διδασκαλείου, ἀποτελούμενον ἐκ πολλῶν ὑπηρετριῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν πεπειραμένης οἰκονόμου.

Τὴν ἡμέραν του διέρχεται ὁ μαθητὴς ὡς ἑξῆς: Ἐγείρεται τῆς κλίνης εἰς τὰς 7 τὸ πρωὶ καὶ μετὰ ψυχρὸν λουτρὸν καταβαίνει εἰς τὸ μελετητήριον ἢ εἰς τὴν τάξιν τῆς διδασκαλίας. Μία ὥρα διαλείμματος χρησιμοποιεῖται διὰ τὸ πρῶτον πρόγευμα καὶ μικρὰν ἀνάπαυσιν, εἶτα δ' ἐπαναλαμβάνονται τὰ μαθήματα μέχρι τῆς ὥρας 1 μ. μ. Καθ' ὅλον τὸ ἀπόγευμα μέχρι τῆς 6 μ. μ. ἀνάπαυσις καὶ πλήρης ἐλευθερία. Ἕκαστος μαθητὴς δύναται νὰ κάμῃ ὅ,τι θελήσῃ· νὰ μείνῃ ἐν τῷ Διδασκαλείῳ ἢ νὰ ἐξέλθῃ καὶ νὰ ὑπάγῃ ὅπου ἐπιθυμεῖ, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐπανέλθῃ περὶ τὰς 5 διὰ τὸ τέϊον. Ἂν ὅμως καὶ τούτου δὲν θέλει νὰ μετάσχῃ, δύναται νὰ ἀναγγείλῃ ἐκ τῶν προτέρων διὰ νὰ μὴ τὸν περιμένουν. Ἀπὸ τὰς 6 ἕως τὰς 9 ἐργασία, πλὴν τοῦ Σαββάτου, κατόπιν δὲ δεῖπνον, προσευχὴ καὶ ὕπνος. Τὴν Κυριακὴν πλήρης ἀνάπαυσις· ἐκκλησία μόνον καὶ πολύωροι περίπατοι.

Πλὴν τῶν διμήνων θερινῶν διακοπῶν κατὰ Ἰούλιον καὶ Αὔγουστον, διακόπτονται τὰ μαθήματα ἐπὶ πέντε ἑβδομάδας τὰ Χριστούγεννα καὶ ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδας τὸ Πάσχα, ἐν γένει δὲ ὑπολογίζονται αἱ ἐργάσιμοι ὧραι ὁλοκλήρου τοῦ σχολικοῦ ἔτους εἰς 1400, ἀντὶ τῶν 2500—2800 ὡρῶν, ὅσαι εἶνε εἰς τὰ Διδασκαλεῖα τῶν ἄλλων Κρατῶν.

Ὥστε ὁ μαθητὴς ἀγγλικοῦ Διδασκαλείου διέρχεται τὸ ἥμισυ τοῦ χρόνου διδασκόμενος καὶ μελετῶν ὑπὸ ἐπιτήρησιν καὶ τὸ ἕτερον ἥμισυ διάγων ἐν ἀπολύτῳ ἐλευθερίᾳ. Ὁ τρόπος δέ, καθ' ὃν διαθέτει τὸ ἕτερον αὐτὸ ἥμισυ, ἀποτελεῖ τὸ ἴδιον χαρακτηριστικὸν καὶ τὸ μέγιστον θέλγητρον τῆς ἐν ἀγγλικῷ Διδασκαλείῳ διαμονῆς.

Καὶ πρῶτον εἰς τὸ Διδασκαλεῖον ὑπάρχουσιν ἐκ μαθητῶν ἀποτελούμενοι διάφοροι σύλλογοι καὶ ἑταιρεῖαι, κατ' ἔτος ἀνασυνιστώμενοι. Τὰ σωματεῖα ταῦτα εἶνε ἰδίως γυμναστικὰ καὶ ἀθλητικά, μετέχουσι δὲ τῶν ἑκάστοτε σχολικῶν ἀγώνων, ἀμιλλώμενα πρὸς τὰ σωματεῖα ἄλλων ἐκπαιδευτηρίων καὶ πανεπιστημίων.

Οἱ περὶ τὴν μουσικὴν ἀσχολούμενοι μαθηταὶ ἀποτελοῦσιν ἰδίαν μουσικὴν ἑταιρείαν, ἕτεροι ἀρεσκόμενοι εἰς τὴν ἀνάγνωσιν συγκροτοῦσι φιλολογικὸν σύλλογον σκοποῦντα τὸν διὰ κοινοῦ ἐράνου τῶν μελῶν πλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Διδασκαλείου, καὶ τὴν ἐγγραφὴν συνδρομῆς εἰς φιλολογικά, καλλιτεχνικὰ καὶ παιδαγωγικὰ περιοδικὰ καὶ πολιτικὰς ἐφημερίδας.

Ἐκ πάντων τῶν σωματείων τὸ μᾶλλον ἰδιόρρυθμον εἶνε τὸ καλούμενον Debating—Society, τοῦ ὁποίου μετέχουσι σχεδὸν ὅλοι οἱ μαθηταί. Εἶνε δὲ τοῦτο ὁ πολιτικὸς σύλλογος τοῦ Διδασκαλείου. Κατὰ τὰς συνεδριάσεις αὐτοῦ συζητοῦνται τὰ διάφορα ἐπίκαιρα πολιτικὰ ζητήματα καὶ οἱ ῥήτορες μαθηταὶ ἀγορεύουσιν ὁτὲ μὲν ἐναντίον τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας, ὁτὲ δὲ ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τῆς γυναικὸς καὶ ἄλλοτε περὶ τῆς πληρωμῆς τῶν μελῶν τοῦ Κοινοβουλίου ἢ περὶ τῆς θανατικῆς ποινῆς. Αἱ συζητήσεις αὗται ὅσον καὶ ἂν παροξυνθῶσιν οὐδέποτε ἐξέρχονται τῶν ὁρίων τῆς εὐπρεπείας καὶ τῆς μεταξὺ τῶν ἀντιφρονούντων ἀμοιβαίας ἀβρότητος.

Πάντα ταῦτα τελοῦνται ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἄνευ τῆς συμμετοχῆς τῆς διευθύνσεως καὶ τῶν καθηγητῶν· οὗτοι μόνον συμβουλὰς παρέχουσιν ἐνίοτε. Οἱ μαθηταὶ ἀποτελοῦσιν ἴδιον κόσμον ἀνεξάρτητον, ἰδίαν κοινωνίαν, ἥτις συγκοινωνεῖ καὶ μετὰ τοῦ κόσμου τοῦ ἐκτὸς τοῦ Διδασκαλείου καὶ δι' ἄλλων μέσων καὶ διὰ τῆς ἐφημερίδος ἣν ἐκδίδει.

Πολλὰ τῶν ἀνωτέρων ἀγγλικῶν ἐκπαιδευτηρίων, ἐν οἷς καὶ τὸ Διδασκαλεῖον τοῦ Borough—Road, ἔχουσι τὰς ἰδιαιτέρας ἐφημερίδας των συντασσομένας καὶ ἐκδιδομένας ὑπὸ τῶν μαθητῶν, ἀναγινωσκομένας δὲ συνήθως καὶ ὑπὸ πάντων ἐκείνων, ὅσοι ἐχρημάτισάν ποτε μαθηταὶ καὶ τηροῦσιν εὐάρεστον ἀνάμνησιν τῶν νεανικῶν χρόνων. Αἱ ἐφημερίδες αὗται ἔχουσι μᾶλλον τὸν τύπον περιοδικοῦ, ἀποτελοῦνται δὲ ἐκ δωδεκάδος σελίδων καὶ ἐκδίδονται ὀκτάκις ἢ δεκάκις κατ' ἔτος.

Ὁ τοιοῦτος ὀργανισμὸς τῶν ἀγγλικῶν Διδασκαλείων σύμφωνος πρὸς τὸ πνεῦμα τὸ διέπον τὴν καθόλου βρεττανικὴν ἀγωγήν, δύναται νὰ ἔχῃ καὶ τὰ σκιερὰ μέρη. Ἀλλὰ τὸ φωτεινότατον αὐτοῦ σημεῖον εἶνε ἡ πλήρης ὁμόνοια, ἡ ἐν εὐγενεῖ ἁμίλλῃ ἀδελφοποίησις, ἣν ἀποκαθιστᾷ μεταξὺ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἡ στοργὴ καὶ ἀφοσίωσις ἣν ἐμπνέει εἰς βαθμὸν ὥστε καὶ οἱ ἀπὸ δεκάδων ἐτῶν ἀποφοιτήσαντες τρόφιμοί του καὶ εἰς ὑψίστας κοινωνικὰς θέσεις ἀνελθόντες νὰ μὴ παύωσιν ἀγαπῶντες τὸ παλαιὸν αὐτῶν ἐνδιαίτημα.

Εἶνε δὲ ἀληθῶς ἔξοχον τὸ θέαμα τῆς ἑορτῆς τοῦ Διδασκαλείου, ἥτις τελεῖται κατ' ἔτος ἐπισφραγιζομένη διὰ συμποσίου, τοῦ ὁποίου μετέχουσιν ἑκατοντάδες ἀρχαίων μαθητῶν, γενεὰς ὅλας ἐκπροσωποῦντες, ἀδελφούμενοι ἐγκαρδίως μετὰ τῶν νέων μαθητῶν. Δ*

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ ΒΙΟΥ

Ξεχορτάριασμα.

Πολλάκις συμβαίνει νὰ χορταριάσουν αὐλαὶ λιθόστρωτοι καὶ διάδρομοι κήπων. Ταῦτα καταστρέφονται ποτιζόμενα δι' ἅλμης ἢ διὰ τοῦ ὑγροῦ, τὸ ὁποῖον κατασκευάζεται οὕτω: Βράζομεν ἐντὸς δοχείου 60 μέρη στακτονέρου, 2 μέρη θείου καὶ 6 μέρη ἀσβέστου, μετὰ δὲ τὴν βράσιν προσθέτομεν διπλάσιον ὕδωρ καὶ ποτίζομεν τὰ χορταριασμένα μέρη.

ΜΕΓΑΛΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

ΕΚ ΜΙΚΡΩΝ ΣΥΜΒΑΝΤΩΝ

Τὸ ξίφος τοῦ Σκεντέρμπεη.

Διηγοῦνται περὶ τοῦ Σκεντέρμπεη, ὅτι ἕνεκα τῶν πολλῶν αὐτοῦ νικῶν, ἃς ἤρατο κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ τῆς ἐκτάκτου ῥώμης, ἀπέδοσαν ὑπερφυσικὴν δύναμιν εἰς τὸ ξίφος του. Ζητήσαντος δ' αὐτὸ Μωάμεθ τοῦ Β', ὁ Σκεντέρμπεης τὸ ἀπέστειλε προθύμως.

Ὁ Ὀθωμανὸς μονάρχης, ἀφοῦ ἐξήτασε τὸ ὅπλον ἐπὶ πολύ, τὸ ἀπέδωκε λέγων, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ πῶς ὁ Σκεντέρμπεης κατώρθωσε τοσαῦτα πράγματα μὲ τοιοῦτον ξίφος, ἐνῷ αὐτὸς εἶχε πολὺ καλήτερα.

— Τὸ πιστεύω, ἀπεκρίθη ὁ Σκεντέρμπεης, ἀλλ' ἐγώ, ὅταν τοῦ ἔστειλα τὸ ξίφος μου, δὲν τοῦ ἔστειλα μαζὶ καὶ τὸν βραχίονά μου.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Χειρουργία ἐπὶ κροκοδείλων.

Γάλλος ἰατρὸς ἐξετέλεσεν ἐσχάτως ἐγχείρησιν οὐχὶ συνήθη εἰς τὰ χρονικὰ τῆς χειρουργικῆς.

Δύο κροκόδειλοι τοῦ ἐν Βαγὲ ἰνδαφρικανικοῦ ἐνυδροτροφείου συμπλακέντες πρὸς ἀλλήλους ἐξήρθρωσαν ἀμφότεροι τὸν ἕτερον τῶν ὀπισθίων ποδῶν.

Ἡ διπλῆ ἐγχείρησις ἐπέτυχε πληρέστατα.

Θεραπευτικὴ διὰ θερμοῦ ὕδατος.

Εἰς τὰς μέχρις ὑπερβολῆς ἐξαιρομένας θεραπευτικὰς μεθόδους τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Ἑλβετῶν διὰ ψυχροῦ ὕδατος ἀντιτάσσεται ἡ διὰ θερμοῦ ὕδατος νέα θεραπευτικὴ μέθοδος τῶν Ἀμερικανῶν.

Εἰς Νέαν Ὑόρκην σχεδὸν ὅλοι πίνουσι θερμὸν ὕδωρ. Οἱ περιπατηταὶ μεταβαίνουσιν εἰς τὰ φαρμακεῖα, ὅπως εἰς τὰ καφενεῖα ἢ τὰ ζυθοπωλεῖα, χάριν ἀναψυχῆς, διὰ νὰ ῥοφήσωσι μέγα ποτήριον θερμοῦ ὕδατος μετὰ τὸ γεῦμα.

Τὸ θερμὸν ὕδωρ θεωροῦσιν ἰδίως οἱ συμβουλεύοντες τὴν χρῆσιν αὐτοῦ ἰατροὶ ὡς ἄριστον φάρμακον κατὰ τῶν στομαχικῶν παθημάτων, ἅτινα ἐπιπολάζουσι νῦν. Πρέπει ὅμως νὰ εἶνε θερμόν, ὄχι ἁπλῶς χλιαρόν, διότι τότε δὲν ὠφελεῖ.

Ἡ θεραπευτικὴ αὕτη μέθοδος, ὅσον δήποτε καὶ ἂν διαδοθῇ, πολὺ δυσκόλως θ' ἀποκτήσῃ μιμητὰς καὶ ἐν Ἑλλάδι, ὅπου ψυχρὸν ὕδωρ εἶνε τὸ κυριώτατον καὶ ἀπαραίτητον ποτόν.

Ξυλόστρωτοι αὐλαὶ σχολείων.

Εἴς τινα δημοτικὰ σχολεῖα τῆς πόλεως τῶν Παρισίων ἐγένοντο δοκιμαὶ ἐπιστρώσεως τῶν αὐλῶν αὐτῶν διὰ ξύλου.

Ἡ τοιαύτη ἐπίστρωσις ἐκρίθη ὡς ὑπερτέρα πάσης ἄλλης ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν.

Τὸ ξύλινον ἐπίστρωμα οὔτε ὑγρασίαν κρατεῖ, οὔτε ὀλισθηρὸν εἶνε, οὔτε ψυχρόν, οὔτε κονιορτῶδες, μόνον ἀπαιτεῖ δαπάνην τινὰ ἡ κατασκευή του.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ — 2037